

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

20....оны....сарын....өдөр

Улаанбаатар хот

НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ЕРӨНХИЙ ХУУЛЬ /Шинэчилсэн найруулга/

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь нийгмийн даатгалын төрөл, хэлбэр, хамрах хүрээг тогтоох, Монгол Улсын иргэн, гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүн нийгмийн даатгалд даатгуулах, даатгуулагчийн санхүүгийн эрсдэлийг хуваалцах зорилгоор нийгмийн даатгалын сан бүрдүүлэх, хуваарилах, зарцуулах, гүйцэтгэлийг тайлагнах, хяналт тавих, нийгмийн даатгалын үйл ажиллагаа, нийгмийн даатгалын байгууллагын эрх, үүргийг тодорхойлох харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалын хууль тогтоомж

2.1.Нийгмийн даатгалын хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, энэ хууль болон эдгээр хуультай нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжоос өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ

3.1.Энэ хууль нь даатгуулагч, ажил олгогч, нийгмийн даатгалын байгууллага, татварын алба болон нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх үүрэг хүлээсэн этгээдэд хамаарна.

3.2.Нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөх, уг сангаас тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр олгох, шимтгэлийн хөнгөлөлт, чөлөөлөлт үзүүлэх нөхцөл, журмыг зөвхөн нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжоор зохицуулна.

4 дүгээр зүйл.Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт

4.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томъёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:

4.1.1.“нийгмийн даатгал” гэж даатгуулагч, ажил олгогч, төрөөс хуульд заасны дагуу нийгмийн даатгалын санд урьдчилан шимтгэл төлж сан бүрдүүлэх, даатгуулагч өндөр наслах, хөдөлмөрийн чадвараа алдах, жирэмсний болон амаржсаны амралт эдлэх, ажилгүй болоход өөрт нь, хэрэв даатгуулагч нас барвал түүний асрамжид байсан гэр бүлийн хөдөлмөрийн чадваргүй гишүүнд хууль тогтоомжид заасан тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр олгох, ажил олгогчид шимтгэлийн хөнгөлөлт, чөлөөлөлт үзүүлэх нийгмийн хамгааллын арга хэмжээг;

4.1.2.“даатгуулагч” гэж энэ хуульд заасны дагуу нийгмийн даатгалын санд урьдчилан шимтгэл төлж даатгуулсан Монгол Улсын иргэн, гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнийг;

4.1.3.“ажил олгогч” гэж Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 4.1.1-д заасныг;

4.1.4.“нийгмийн даатгалын байгууллага” гэж нийгмийн даатгалын сан бүрдүүлж, даатгуулагчид тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр олгох, ажил олгогчид шимтгэлийн хөнгөлөлт, чөлөөлөлт үзүүлэх зэрэг үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа хуулийн этгээдийг;

4.1.5.“нийгмийн даатгалын шимтгэл” гэж даатгуулагч, ажил олгогч, төрөөс энэ хуульд заасан хувь хэмжээгээр нийгмийн даатгалын санд урьдчилан төлсөн мөнгөн хөрөнгийг;

4.1.6.“нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөгч” гэж энэ хуульд заасны дагуу нийгмийн даатгалын санд шимтгэл төлөх үүрэг бүхий даатгуулагч, ажил олгогч, төрийг;

4.1.7.“тэтгэвэр” гэж нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийн дагуу өндөр насны тэтгэвэр, суурь тэтгэвэр, хөдөлмөрийн чадвар алдсаны тэтгэвэр, тэжээгчээ алдсаны тэтгэвэр авах эрх үүссэн даатгуулагч, хүнд сар бүр олгох мөнгөн хөрөнгийг;

4.1.8.“тэтгэмж” гэж нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжид заасан шимтгэл төлсөн байвал зохих нөхцөлийг хангасан даатгуулагч хөдөлмөрийн чадвараа түр алдах, жирэмсний болон амаржсаны амралт эдлэх, ажилгүй болоход өөрт нь, нас барахад нь түүний асрамжид байсан гэр бүлийн гишүүнд холбогдох хуулиар тогтоосон хугацаанд, эсхүл нэг удаа олгох мөнгөн хөрөнгийг;

4.1.9.“төлбөр” гэж нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийн дагуу даатгуулагч эрүүл мэндийн нөхөн сэргээх арга хэмжээнд хамрагдах, протез, ортопед хийлгэх, рашаан сувилалд сувилуулах төлбөр болон үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ, ажил олгогч үзүүлэх шимтгэлийн хөнгөлөлт, чөлөөлөлтөд зарцуулах мөнгөн хөрөнгийг;

4.1.10.“нийгмийн даатгалын сан” гэж даатгуулагчид тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр олгох, үйл ажиллагааны болон хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх арга хэмжээний зардлыг санхүүжүүлэх даатгуулагч, ажил олгогч, төрөөс төлсөн шимтгэл болон бусад эх үүсвэрээс бүрдүүлсэн мөнгөн хөрөнгийг;

4.1.11.“нийгмийн даатгалын сангийн хөрөнгө” гэж нийгмийн даатгалын сангийн орлогоос бий болсон мөнгөн хөрөнгө, хөдлөх болон үл хөдлөх хөрөнгийг;

4.1.12.“нийгмийн даатгалын хуримтлалын сан” гэж нийгмийн даатгалын сангийн хөрөнгийг өсгөн арвижуулах зорилгоор нийгмийн даатгалын сангийн үлдэгдлээс санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулахаар байршуулсан мөнгөн хөрөнгийг;

4.1.13.“нийгмийн даатгалын мэдээллийн нэгдсэн сан” гэж ажил олгогчийн бүртгэл, даатгуулагчийн хувийн мэдээлэл, хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлого, ажил олгогч, даатгуулагчийн төлсөн шимтгэл, олгосон тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр, зардлын талаарх мэдээллийг зохих журмын дагуу цуглуулсан, боловсруулсан, хадгалсан цаасан болон цахим мэдээллийн бүрдлийг;

4.1.14.“нийгмийн даатгалын цахим баримт бичиг” гэж нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийн дагуу мэдээллийн технологийн техник хэрэгсэл, програм хангамж ашиглан боловсруулсан, хадгалсан, илгээсэн, хүлээн авсан, тоон гарын үсгээр баталгаажсан цахим өгөгдлийг;

4.1.15.“нийгмийн даатгалын дугаар” гэж нийгмийн даатгалын мэдээллийн нэгдсэн санд тухайн даатгуулагч, ажил олгогчийн мэдээллийг бүртгэх зорилгоор эрх бүхий байгууллагаас олгосон дахин давтагдашгүй өгөгдлийг;

4.1.16.“эрүүл мэндийн магадлал” гэж 18 ба түүнээс дээш насны хүн, даатгуулагчийн бие махбодийн өвчин, эмгэгийн улмаас хөдөлмөрийн чадвараа алдсан шалтгаан, түүний хувь, хугацааг тогтоох, сунгах, цуцлах, ажлын цагийг хорогдуулах, хөдөлмөрийн нөхцөлийг өөрчлөх, хяналт тавих мэргэжлийн үйл ажиллагааг;

4.1.17.“хүндэтгэн үзэх шалтгаан” гэж Татварын ерөнхий хуулийн 6.1.41-д заасныг;

4.1.18.“тэтгэвэр авагч” гэж нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжид заасны дагуу энэ хуулийн 4.1.7-д заасан тэтгэвэр тогтоолгон авч байгаа хүнийг;

4.1.19.“хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлого” гэж Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасан цалин хөлс, олговор, хөдөлмөрийн гэрээ, ажил гүйцэтгэх, хөлсөөр ажиллах болон тэдгээртэй адилтгах гэрээгээр тохирсон хөлс болон хамтын гэрээ, хэлэлцээ, хөдөлмөрийн дотоод журамд заасны дагуу ажил олгогчоос сар, улирал, жил тутам, эсхүл тухайн тохиолдол бүрт олгож байгаа урамшуулал, шагнал, хоол, унаа, орон сууцны ашиглалтын төлбөр, хэрэв нийтийн халаалтгүй сууц, гэрт амьдардаг бол түлш худалдан авахад зориулан мөнгөн хэлбэрээр олгосон хөнгөлөлт, сайн дураар даатгуулагчийн өөрөө мэдүүлсэн орлогыг;

4.1.20.“цалингийн итгэлцүүр” гэж өмнөх үеийн хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын өнөөгийн үнэ цэнийг тодорхойлох зорилгоор тогтоосон илэрхийллийг;

4.1.21.“тэтгэврийн даатгалын нэрийн данс” гэж даатгуулагч, ажил олгогч, төрөөс төлсөн тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийн дүн, түүнд тооцсон хүүгийн хэмжээ, олгосон тэтгэвэр зэрэг орлого, зарлагыг даатгуулагч бүрээр тусгасан бүртгэлийг;

5 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалын тогтолцооны зарчим

5.1.Нийгмийн даатгалын тогтолцоонд дараах зарчмыг баримтална:

5.1.1.даатгуулагч, ажил олгогч, төрийн оролцоог хангасан байх;

5.1.2.санхүүгийн тогтвортой, бие даасан, найдвартай байдлыг хангасан байх;

5.1.3.нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр нь даатгуулагчийн шимтгэл төлсөн хугацаа, төлсөн шимтгэлийн хэмжээтэй уялдаатай байх;

5.1.4.тэтгэврийн хуваарилалтын тогтолцооноос хуримтлалын тогтолцоонд шилжих бодлогод тулгуурласан байх.

6 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалын төрөл

6.1.Нийгмийн даатгал нь дараах төрөлтэй байна:

6.1.1.тэтгэврийн даатгал;

6.1.2.тэтгэмжийн даатгал;

6.1.3.ажилгүйдлийн даатгал;

6.1.4.үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгал;

6.1.5.эрүүл мэндийн даатгал.

7 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалын хэлбэр, хамрах хүрээ

7.1.Нийгмийн даатгал нь албан журмаар болон сайн дураар даатгуулах гэсэн хэлбэртэй байна.

7.2.Энэ хуулийн 6.1-д заасан нийгмийн даатгалын төрөлд доор дурдсан Монгол Улсын иргэн, гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүн, хуульд өөрөөр заагаагүй бол төрийн албан хаагч албан журмаар даатгуулна:

7.2.1.өмчийн бүх хэлбэрийн хуулийн этгээд, хүнтэй хөдөлмөрийн гэрээ, хөлсөөр ажиллах, ажил гүйцэтгэх болон тэдгээртэй адилтгах бусад гэрээний дагуу ажиллаж байгаа ажилтан;

7.2.2.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж байгаа гадаадын хөрөнгө оруулалттай хуулийн этгээд, гадаадын хуулийн этгээдийн Монгол Улс дахь салбар, төлөөлөгч, төлөөний газарт болон Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулдаггүй боловч Монгол Улсаас эх үүсвэртэй орлого олдог гадаадын хуулийн этгээд, төлөөний газарт ажиллаж байгаа ажилтан;

7.2.3.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол гадаад орноос Монгол Улсад суугаа дипломат төлөөлөгчийн газар, олон улсын байгууллага, гадаадын зээл тусламжаар хэрэгжиж байгаа төсөл, хөтөлбөрийн нэгж, салбар, төлөөлөгчийн газар, төлөөний газарт ажиллаж байгаа ажилтан;

7.2.4.нэг ба түүнээс дээш сарын хугацаагаар хөдөлмөрийн чадвараа түр алдсан, жирэмсний болон амаржсаны амралттай байгаа энэ зүйлийн 7.2.1-7.2.3-т заасан ажилтан.

7.3.Энэ хуулийн 6.1.1, 6.1.2, 6.1.4, 6.1.5-д заасан даатгалын төрөлд доор дурдсан хүн албан журмаар даатгуулна:

7.3.1.ганц гишүүнтэй ажил олгогчийн захирал, төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүн;

7.3.2.бүх шатны улс төрийн сонгуулийн хэсэг, хороонд ажиллахаар томилогдсон Монгол Улсын иргэн.

7.4.Энэ хуулийн 6.1.1, 6.1.2, 6.1.5-д заасан даатгалын төрөлд доор дурдсан хүн албан журмаар даатгуулна:

7.4.1.улсын хил дээр алба хааж, ажиллаж байгаа офицер, ахлагчийн болон гаалийн улсын байцаагчийн ажил эрхлээгүй нөхөр, эхнэр;

7.4.2.зэвсэгт хүчин, цагдаа, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч өөр аймаг, хот суурин газарт шилжин ажилласны улмаас түүний ажил эрхлээгүй байгаа нөхөр, эхнэр;

7.4.3.шашны байгууллагын энэ зүйлийн 7.2.1-д зааснаас бусад лам, санваартан.

7.5.Энэ хуулийн 6.1.1, 6.1.2, 6.1.4-т заасан даатгалын төрөлд доор дурдсан хүн албан журмаар даатгуулна:

7.5.1.хөдөлмөрийн гэрээгээр гадаад улсад ажиллаж байгаа Монгол Улсын иргэн;

7.5.2.ажил олгогч, хүнтэй хөдөлмөрийн гэрээ, хөлсөөр ажиллах, ажил гүйцэтгэх болон тэдгээртэй адилтгах бусад гэрээний дагуу ажиллаж байгаа нийгмийн даатгалын сангаас болон нийгмийн халамжийн сангаас тэтгэвэр авагч, эсхүл Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуулийн дагуу тэтгэвэр авагч.

7.6.Энэ хуулийн 6.1.1, 6.1.2-т заасан даатгалын төрөлд доор дурдсан хүн албан журмаар даатгуулна:

7.6.1.ажил олгогчийн захиалгаар ажлаас чөлөөлөгдөж, Монгол Улсад болон гадаад улсад суралцаж байгаа хөдөлмөрийн гэрээтэй ажилтан, төрийн албан хаагч;

7.6.2.гурав хүртэлх насны хүүхдээ асрах чөлөөтэй байгаа хөдөлмөрийн гэрээ, хөлсөөр ажиллах, ажил гүйцэтгэх болон тэдгээртэй адилтгах бусад гэрээтэй ажилтан эх, эсхүл эцэг;

7.6.3.дипломат төлөөлөгчийн газар, төрийн байгууллагын харьяа төлөөний болон төлөөлөгчийн газрын ажилтны хөдөлмөр эрхлээгүй, өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгоогүй нөхөр, эхнэр;

7.6.4.гамшгаас хамгаалах болон бусад дайчилгаагаар ажилласан хүн;

7.6.5.цаа буга маллан тайгад амьдарч байгаа цаатан;

7.6.6.хугацаат цэргийн алба хаагч;

7.6.7.Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасны дагуу цагаар ажиллаж байгаа ажилтан.

7.7.Энэ хуулийн 6.1.1-д заасан даатгалын төрөлд доор дурдсан хүн албан журмаар даатгуулна:

7.7.1.үндсэн ажлын цагаасаа бусад цагт зэрэгцсэн хөдөлмөрийн гэрээ, хөлсөөр ажиллах, ажил гүйцэтгэх болон тэдгээртэй адилтгах бусад гэрээний дагуу хэд хэдэн ажил зэрэг гүйцэтгэж байгаа ажилтан;

Тайлбар: “үндсэн ажил” гэж хэд хэдэн ажил олгогчтой гэрээ байгуулан ажиллах тохиолдолд долоо хоногийн ажлын цагийн ихэнхийг зарцуулж байгаа, эсхүл ажлын цагийн зарцуулалтыг тодорхойлох боломжгүй бол цаг хугацааны хувьд эхэлж гэрээ байгуулсан ажил, албан тушаалыг;

-“Зэрэгцсэн хөдөлмөрийн гэрээтэй ажилтан” гэж Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 57 дугаар зүйлд заасан зэрэгцсэн хөдөлмөрийн гэрээ байгуулсан ажилтанг ойлгоно.

7.7.2.хөдөлмөр эрхлээгүй, үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний улмаас хөдөлмөрийн чадвар алдсаны тэтгэвэр авагч.

7.8.Энэ хуулийн 6.1.1, 6.1.2, 6.1.4-т заасан даатгалын төрөлд доор дурдсан хүн сайн дураар даатгуулж болно:

7.8.1.энэ зүйлийн 7.2-7.7-д зааснаас бусад хэлбэрээр хөдөлмөр эрхэлж байгаа хүн;

7.8.2.тодорхой хөдөлмөр эрхлээгүй 16 ба түүнээс дээш насны хүн;

7.8.3.гурав хүртэлх насны хүүхдээ асарч байгаа энэ зүйлийн 7.6.2-т зааснаас бусад эх, эсхүл эцэг;

7.8.4.Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хуулийн 3.1.9-д заасан малчин;

7.8.5.энэ зүйлийн 7.5.1-д зааснаас бусад хэлбэрээр гадаад улсад ажиллаж, амьдарч байгаа Монгол Улсын иргэн;

7.8.6.Хөдөлмөрийн тухай хууль, Төрийн албаны тухай хуульд заасны дагуу нэг ба түүнээс дээш сарын хугацаатай цалингүй чөлөө авсан энэ зүйлийн 7.2.1-7.2.3-т заасан ажилтан.

7.9.Сайн дураар даатгуулагч өөрөө хүсвэл энэ хуулийн 6.1.4-т заасан даатгалын төрөлд даатгуулахгүй байж болно.

7.10.Нийгмийн даатгалын сангаас өндөр насны тэтгэвэр (цэргийн алба хаасны тэтгэвэр), Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 12.1.1-д заасан тэтгэвэр авагч сайн дураар даатгуулахгүй.

7.11.Нийгмийн даатгалд албан журмаар даатгуулсан хүн сайн дураар давхар даатгуулахгүй.

7.12.Эрүүл мэндийн даатгалын хамрах хүрээ, хэлбэр, эрүүл мэндийн даатгалтай холбоотой бусад харилцааг Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуулиар зохицуулна.

7.13.Хувийн нэмэлт тэтгэврийн харилцааг тусгай хуулиар зохицуулна.

8 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалд сайн дураар даатгуулах гэрээ

8.1.Энэ хуулийн 7.8-д заасан хүн нийгмийн даатгалд сайн дураар даатгуулах гэрээг татварын албатай байгуулна.

8.2.Даатгуулагчийн хөдөлмөр эрхлэлтийн мэдээлэл, шимтгэл төлөх сарын хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын хэмжээ, шимтгэл төлөх болон нөхөн төлөх хугацаа, талуудын эрх, үүрэг, хариуцлага, гэрээ байгуулах, гэрээний хугацааг сунгах, цуцлах, дуусгавар болох зэргийг зохицуулсан журам болон сайн дураар даатгуулах гэрээний загварыг нийгмийн даатгалын болон санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

8.3.Сайн дураар даатгуулах гэрээг цахимаар байгуулж болно.

9 дүгээр зүйл.Нийгмийн даатгалын сангаас тэтгэвэр авах сонголт хийх

9.1.Даатгуулагч нийгмийн даатгалын хоёр өөр төрлийн сангаас болон тэтгэврийн даатгалын сангаас хоёр ба түүнээс дээш тэтгэвэр авах эрх зэрэг үүсвэл өөрт таатай нөхцөлтэй гэж үзсэн нэг тэтгэврийг нэг удаа сонгоно.

9.2.Даатгуулагчид Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай хууль болон Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуульд заасны дагуу хоёр тэтгэвэр авах эрх үүсэхээр бол шимтгэл төлсөн болон цэргийн алба хаасан хугацааг нэгтгэн тооцож, нэг тэтгэвэр тогтооно.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САН

10 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалын сан

10.1.Нийгмийн даатгалын төрөл тус бүр нь мөнгөн хөрөнгийн бие даасан дараах сантай байна:

10.1.1.тэтгэврийн даатгалын сан;

10.1.2.тэтгэмжийн даатгалын сан;

10.1.3.ажилгүйдлийн даатгалын сан;

10.1.4.үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын сан;

10.1.5.эрүүл мэндийн даатгалын сан.

10.2.Нийгмийн даатгалын сан тус бүр банкинд данстай байна.

11 дүгээр зүйл.Нийгмийн даатгалын сангийн орлого

11.1.Нийгмийн даатгалын сангийн орлого дараах эх үүсвэрээс бүрдэнэ:

11.1.1.даатгуулагчийн төлсөн нийгмийн даатгалын шимтгэл;

11.1.2.ажил олгогчийн төлсөн нийгмийн даатгалын шимтгэл;

11.1.3.төрөөс төлсөн нийгмийн даатгалын шимтгэл;

11.1.4.сангийн хөрөнгийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулсны орлого;

11.1.5.нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөх хугацаа хэтрүүлсэн, хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын хэмжээг бууруулсан болон нуусан орлогод ногдуулсан алданги, торгууль;

11.1.6.улсын төсвөөс олгох хөрөнгө;

11.1.7.хуульд заасан бусад эх үүсвэр.

11.2.Энэ хуулийн 11.1.1, 11.1.2, 11.1.5-д заасан шимтгэл, алданги, торгуулийг цуглуулах, төвлөрүүлэх үйл ажиллагааг татварын алба гүйцэтгэх бөгөөд үүнтэй холбогдсон харилцааг нийгмийн даатгалын болон татварын хууль тогтоомжоор зохицуулна.

11.3.Татварын алба төвлөрүүлсэн хөрөнгийг долоо хоног бүр нийгмийн даатгалын санд шилжүүлнэ.

12 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалын сангийн зарлага

12.1.Нийгмийн даатгалын сангийн хөрөнгийг дараах зориулалтаар зарцуулна:

12.1.1.тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр олгох, шимтгэлийн хөнгөлөлт, чөлөөлөлт үзүүлэх;

12.1.2.нийгмийн даатгалын байгууллагын үйл ажиллагааны болон хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх арга хэмжээний зардлыг санхүүжүүлэх;

12.1.3.нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх, нийгмийн даатгалд хамруулах ажлыг зохион байгуулах, шимтгэл төлөгчийг мэдээллээр ханган зөвлөгөө өгөх, сургалт, сурталчилгаа, судалгаа хийх, банкны үйлчилгээний хөлс, нийгмийн даатгалын үйл ажиллагаанд хэрэглэх маягт хэвлүүлэх, цахим үйлчилгээг нэвтрүүлэх, хөгжүүлэх болон бусад зардлыг санхүүжүүлэх;

12.1.4.нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн гишүүний урамшууллын болон ажлын албаны үйл ажиллагааны урсгал зардлыг санхүүжүүлэх;

12.1.5.энэ хуулийн 11.2-т заасан үйл ажиллагааны зардлыг санхүүжүүлэх;

12.1.6.хууль тогтоомжид заасан бусад зардлыг санхүүжүүлэх.

12.2.Нийгмийн даатгалын сангийн хөрөнгийг сан хооронд шилжүүлэн зарцуулах, нэгтгэх, зориулалтын бусаар ашиглахыг хориглоно.

12.3.Нийгмийн даатгалын сангийн орлогоос бий болсон хөдлөх болон үл хөдлөх хөрөнгийг нийгмийн даатгалын байгууллагаас бусад хуулийн этгээд, хүнд үнэ төлбөргүй шилжүүлэх, ашиглуулахыг хориглоно.

12.4.Аймаг, дүүргийн нийгмийн даатгалын байгууллага нь нийгмийн даатгалын сан тус бүрийн орлогын зарцуулагдаагүй үлдэгдлийг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын холбогдох дансанд сар бүр төвлөрүүлнэ.

12.5.Энэ зүйлийн 12.4-т заасан төвлөрүүлэх хөрөнгийн хэмжээ, хугацаа, хяналт тавих журмыг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага батална.

13 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалын сангийн хөрөнгө оруулалтын удирдлага

13.1.Нийгмийн даатгалын хуримтлалын санг нийгмийн даатгалын сан тус бүрийн жилийн эцсийн үлдэгдлээс 2 сарын хугацаанд тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрт зарцуулах зардлын хэмжээг хассан дүнгээр тооцож байгуулна.

13.2.Нийгмийн даатгалын хуримтлалын сангийн хөрөнгийг найдвартай, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадвартай, үр өгөөжтэй байх зарчмыг баримтлан дараах санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулж болно:

13.2.1.Засгийн газрын үнэт цаас;

13.2.2.Монголбанкны үнэт цаас;

13.2.3.зээлжих зэрэглэл тогтоодог нэр хүнд бүхий олон улсын байгууллагаас А-аас доошгүй үнэлгээ авсан гадаад улсын Засгийн газрын болон олон улсын санхүүгийн байгууллагын үнэт цаас;

13.2.4.хөрөнгө оруулалтын сан;

13.2.5.Санхүүгийн зохицуулах хороонд бүртгэлтэй нээлттэй хувьцаат компанийн хувьцаа;

13.2.6.Монголбанкнаас тогтоосон системийн ач холбогдол бүхий арилжааны банк (цаашид “арилжааны банк” гэх)-нд байршуулах мөнгөн хадгаламж.

13.3.Нийгмийн даатгалын хуримтлалын сангаас санхүүгийн хэрэгсэлд оруулах хөрөнгийн хэмжээг санхүү, төсвийн болон нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, Монголбанк, Санхүүгийн зохицуулах хорооны саналыг үндэслэн Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөл жил бүр батална.

13.4.Энэ зүйлийн 13.2.1, 13.2.2-т заасан үнэт цаас худалдан авах хөрөнгийн хэмжээг нийгмийн даатгалын сангийн жил бүрийн төсөвт тусгаж, Улсын Их Хурал батална.

13.5.Энэ зүйлийн 13.2.1, 13.2.2, 13.2.6-д заасан санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах үйл ажиллагааг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дэргэдэх нийгмийн даатгалын сангийн хөрөнгө оруулалтын болон эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх чиг үүрэг бүхий нэгж гүйцэтгэнэ.

13.6.Энэ зүйлийн 13.2.3-т заасан санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах үйл ажиллагааг Төв банк /Монголбанк/-ны тухай хуульд заасны дагуу санхүүгийн зуучлагчийн үүргийг Монголбанкаар гүйцэтгүүлнэ.

13.7.Энэ зүйлийн 13.2.4, 13.2.5-д заасан санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах үйл ажиллагааг Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөл, Санхүүгийн зохицуулах хорооноос сонгон шалгаруулсан мэргэжлийн хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаа эрхлэгч хуулийн этгээд гүйцэтгэнэ.

13.8.Энэ зүйлийн 13.2.6-д заасан мөнгөн хадгаламжийн хэмжээ нь тухайн банкны өөрийн хөрөнгийн 50 хувиас ихгүй байна.

13.9.Арилжааны банкинд байршуулах мөнгөн хадгаламжийн хүүгийн доод хэмжээг тухайн үеийн Монголбанкны бодлогын хүү, арилжааны банкуудын байгууллагын хугацаатай хадгаламжийн хүүгийн дундаж хэмжээ, арилжааны банк хоорондын захын хүүгийн дундаж хэмжээнээс тооцсон жигнэсэн дундаж хүүгийн хэмжээнээс доошгүй байхаар Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөл батална.

13.10.Нийгмийн даатгалын хуримтлалын сан байгуулах, сангийн хөрөнгийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах харилцааг зохицуулсан журмыг Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөл, Монголбанк, Санхүүгийн зохицуулах хорооны саналыг үндэслэн Засгийн газар батална.

14 дүгээр зүйл.Нийгмийн даатгалын сангийн орлого, зарлагын төсөв боловсруулах, батлах

14.1.Нийгмийн даатгалын сан тус бүрийн жилийн орлого, зарлагын төсвийг Улсын Их Хурал батална.

14.2.Нийгмийн даатгалын сангийн төсвийн төслийг Төсвийн тухай хуульд заасны дагуу боловсруулна.

14.3.Нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь нийгмийн даатгалын сангийн төсвийн төслийг Нийгмийн даатгалын үндэсний

зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж, нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ.

14.4.Нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжид зааснаар улсын төсвөөс олгох болон 1995 оноос өмнө үүссэн үүргийн дагуу тэтгэвэр, тэтгэмжид зарцуулах хөрөнгийг жил бүрийн улсын төсөв, нийгмийн даатгалын сангийн төсөвт тусган батална.

14.5.Энэ хуулийн 11.1.6 дахь хэсэгт заасан хөрөнгийг санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага сарын хуваарийн дагуу тухайн сарын эхний 10 хоногт багтаан зохих санд шилжүүлнэ.

15 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалын сангийн нягтлан бодох бүртгэл

15.1.Нийгмийн даатгалын сангийн нягтлан бодох бүртгэлийг олон улсын болон үндэсний стандартын дагуу аккрузул сууриар хөтөлнө.

15.2.Нийгмийн даатгалын сангийн нягтлан бодох бүртгэлийн анхан шатны маягтын загвар, түүнийг хөтлөх аргачлалыг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран батална.

15.3.Нийгмийн даатгалын сангийн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичиг болон нийгмийн даатгалын байгууллагын үйл ажиллагаанд хэрэглэх маягтын загвар, тэдгээрийг хэвлүүлэх, үнэ тогтоох, зарцуулах, тайлагнах журмыг Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн саналыг үндэслэн нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага батална.

15.4.Татварын алба нь нийгмийн даатгалын сан тус бүрт төлсөн шимтгэлийг ажил олгогч, даатгуулагч тус бүрээр бүртгэнэ.

15.5.Нийгмийн даатгалын байгууллага нь төр хариуцах иргэдийн шимтгэл, тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр, шимтгэлийн хөнгөлөлт, чөлөөлөлтийг ажил олгогч, даатгуулагч бүрээр бүртгэнэ.

1 6 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалын сангийн тайлан тэнцэл гаргах, тайлагнах

16.1.Нийгмийн даатгалын байгууллага нь нийгмийн даатгалын сангийн улирал, хагас жил, жилийн төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайланг дараах цаглабрын дагуу боловсруулж, тайлагнана:

16.1.1.сум, дүүргийн нийгмийн даатгалын байгууллага нь нийгмийн даатгалын сангийн улирал, жилийн төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайланг Төсвийн тухай хуулийн 8.9.1-д заасны дагуу;

16.1.2.аймаг, нийслэлийн нийгмийн даатгалын байгууллага нь нийгмийн даатгалын сангийн хагас жил, жилийн төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг Төсвийн тухай хуулийн 8.9.2, нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь мөн хуулийн 8.9.5-д тус тус заасны дагуу.

16.2.Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөл нь нийгмийн даатгалын сангийн хагас жилийн төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайланг жил бүрийн 9 дүгээр сарын 10-ны өдрийн дотор, нийгмийн даатгалын сангийн жилийн төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайланг дараа оны 5 дугаар сарын 25-ны өдрийн дотор хянан хэлэлцэнэ.

16.3.Нийгмийн даатгалын байгууллага нь Төсвийн тухай хуульд заасан хугацаанд нийгмийн даатгалын сангийн төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайланг төрийн аудитын байгууллагад хүргүүлж, аудит хийсэн тайланг тогтоосон хугацаанд дээд шатны байгууллагад хүргүүлнэ.

16.4.Нийгмийн даатгалын сангийн жилийн төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайлан, түүнд хийсэн төрийн аудитын байгууллагын дүгнэлтийг Улсын Их Хурлаар хэлэлцэж, улсын төсвийн гүйцэтгэлийг баталснаас хойш 20 хоногийн дотор олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр мэдээлнэ.

16.5.Нийгмийн даатгалын сангийн төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайлан хүлээн авах, хянах, залруулга хийх, баталгаажуулахтай холбогдсон харилцааг зохицуулсан журмыг нийгмийн даатгалын болон татварын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага хамтран батална.

17 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалын мэдээллийн нэгдсэн сан

17.1.Нийгмийн даатгалын байгууллага нь мэдээллийн нэгдсэн сантай байна. Уг санг цахим хэлбэрээр бүрдүүлэх, хөгжүүлэх болон төрийн мэдээллийн бусад сантай мэдээлэл солилцох, эрх бүхий байгууллага хамтран ашиглах боломжтой байна.

17.2.Мэдээллийн нэгдсэн сан нь нийгмийн даатгалын сангийн орлого, зарлага, үйл ажиллагааны талаарх мэдээллийг агуулах бөгөөд судалгаа, шинжилгээ, үнэлгээ, хэтийн тооцоолол хийх, мэдээ, тайлан гаргах, хяналт шалгалт хийх, нийгмийн даатгалын үйлчилгээг цахимаар үзүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлсэн байна.

17.3.Нийгмийн даатгалын байгууллага болон татварын албаны мэдээллийн сан дахь ажил олгогч, даатгуулагчийн шимтгэл төлөлтийн мэдээлэл нь нэгдмэл байна.

17.4.Мэдээллийн нэгдсэн санг бүрдүүлэх, цуглуулах, хадгалах, өөрчлөх, ашиглах, мэдээлэлд хяналт тавих, нууцлал, аюулгүй байдлыг хангах журмыг Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн саналыг үндэслэн Засгийн газар батална.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ШИМТГЭЛ

18 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн хувь хэмжээ

18.1.Энэ хуулийн 7.2-7.7-д заасан даатгуулагч болон ажил олгогч доор дурдсан хувь хэмжээгээр сар бүр нийгмийн даатгалын шимтгэл төлнө:

№	Нийгмийн даатгалын төрөл	Ажил олгогчийн хөдөлмөрийн хөлсний сан, түүнтэй адилтгах орлогоос төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээ /хувиар/	Даатгуулагчийн хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогоос төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээ /хувиар/
1	Тэтгэврийн даатгал	8.5	8.5
2	Тэтгэмжийн даатгал	1.0	0.8
3	Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгал	0.5, 1.5, 2.5	-

4	Ажилгүйдлийн даатгал	0.5	0.2
ДҮН		10.5, 11.5, 12.5	9.5

18.2.Энэ хуулийн 7.8-д заасан даатгуулагч доор дурдсан хувь хэмжээгээр гэрээгээр тохиролцсон хугацаанд нийгмийн даатгалын шимтгэл төлнө:

№	Нийгмийн даатгалын төрөл	Даатгуулагчийн өөрөө мэдүүлсэн орлогоос төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээ /хувиар/
1	Тэтгэврийн даатгал	11.5
2	Тэтгэмжийн даатгал	1.0
3	Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгал	1.0
Дүн		13.5

18.3.Энэ хуулийн 7.5.1-д заасан Монгол Улсын иргэний төлөх нийгмийн даатгалын шимтгэлийн хэмжээг Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөл тогтооно.

18.4.Эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлийн хувь, хэмжээг Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуулиар тогтооно.

19 дүгээр зүйл.Нийгмийн даатгалын шимтгэл ногдуулах орлогын бүрэлдэхүүн

19.1.Даатгуулагч, ажил олгогчийн нийгмийн даатгалын шимтгэл ногдуулах орлогын бүрэлдэхүүнд дараах хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогыг хамааруулна:

19.1.1.Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 83.5, 101.1, 111-117 дугаар зүйлд тус тус заасан цалин хөлс, олговор;

19.1.2.хөлсөөр ажиллах, ажил гүйцэтгэх болон тэдгээртэй адилтгах гэрээгээр тохирсон цалин хөлс;

19.1.3.ажил олгогчоос даатгуулагчид мөнгөн хэлбэрээр олгосон унаа, хоол, түлээ, нүүрсний үнийн хөнгөлөлт, орон сууцны ашиглалтын төлбөр, бүсийн болон хээрийн нэмэгдэл, тэдгээртэй адилтгах бусад орлого, сар, улирал, жилийн ажлын үр дүнг харгалзан олгож байгаа шагнал, урамшуулал;

19.1.4.үндсэн ажлаас бусад хуулийн этгээд, хүнээс олгосон энэ зүйлийн 19.1.1, 19.1.2-т заасан цалин хөлс, олговор;

19.1.5.Төрийн албаны тухай хуулийн 57 дугаар зүйлд зааснаар төрөөс олгож байгаа цалин хөлс, нэмэгдэл, бусад нэмэгдэл хөлс;

19.1.6.бүх шатны сонгуулийн хороонд ажилласан ажилтанд олгосон урамшуулал;

19.1.7.сайн дураар даатгуулагчийн өөрөө мэдүүлж, гэрээгээр тохиролцсон орлого.

19.2.Даатгуулагч, ажил олгогчийн шимтгэл ногдуулах сарын орлогын доод хэмжээ нь тухайн үед мөрдөж байгаа хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс багагүй байна.

19.3.Даатгуулагч, ажил олгогчийн нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөх болон тэтгэвэр, тэтгэмж тогтооход баримтлах сарын хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын дээд хэмжээг Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн саналыг харгалзан Үндэсний статистикийн хорооноос мэдээлсэн дундаж цалинд үндэслэн Засгийн газар жил бүр тогтооно.

20 дугаар зүйл.Шимтгэл төлөгчийн бүртгэл

20.1.Даатгуулагч, ажил олгогч, хүн нь харьяалагдах аймаг, сум, нийслэл, дүүргийн татварын газар, хэлтэс, тасаг, татварын улсын байцаагчид нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөгчөөр бүртгүүлнэ.

20.2.Шинээр байгуулагдсан ажил олгогч нь улсын бүртгэлийн байгууллагаас гэрчилгээ авснаас хойш ажлын 7 өдрийн дотор нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөгчөөр бүртгүүлнэ.

20.3.Энэ зүйлийн 20.1-д заасны дагуу шимтгэл төлөгчөөр бүртгүүлсэн шимтгэл төлөгчид нийгмийн даатгалын дугаар олгоно.

20.4.Татварын алба нь бүртгүүлсэн ажил олгогчийн мэдээллийг тусгасан хувийн хэргийг цаасан болон цахим хэлбэрээр нээж, тухай бүрд мэдээллийн баяжилт хийнэ.

20.5.Ажил олгогчийн цахим хувийн хэрэгт нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлтийн тайлан, нийгмийн даатгалын байгууллага, татварын алба болон эрх бүхий байгууллагаас хийсэн хяналт шалгалтын удирдамж, тайлан, мэдэгдэл, акт, албан шаардлага, шийтгэлийн хуудас зэргийг тухай бүр хавсаргана.

20.6.Нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөгчөөр бүртгүүлээгүй нь уг шимтгэлийг төлөх үүрэг, хариуцлагаас чөлөөлөгдөх үндэслэл болохгүй.

20.7.Ажил олгогч нь хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээнд бичигдсэн албан ёсны хаяг, харилцагч банк дахь дансны дугаар, үйл ажиллагааны чиглэл, өмчийн хэлбэр зэрэг холбогдох мэдээлэл өөрчлөгдсөн өдрөөс хойш ажлын 14 өдрийн дотор татварын албанд мэдэгдэнэ.

20.8.Нийгмийн даатгалын дугаар олгох, хэрэглэх болон ажил олгогчийг бүртгэж хувийн хэрэг нээх, бүртгэх, хөтлөх, шилжүүлэх журам, холбогдох маягтын загварыг татварын болон нийгмийн даатгалын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага хамтран батална.

21 дүгээр зүйл.Нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлт

21.1.Даатгуулагч, ажил олгогч нь даатгуулагчийн хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогоос энэ хуульд заасан хувь хэмжээгээр нийгмийн даатгалын шимтгэлийг тооцон суутгаж, ажил олгогчийн төлөх шимтгэлийн хамт тухайн сард багтаан нийгмийн даатгалын санд төлнө.

21.2.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж байгаа олон улсын байгууллага, гадаадын ажил олгогч нь Монгол Улсын иргэнийг ажиллуулж байгаа бол түүний нийгмийн даатгалын шимтгэлийг энэ зүйлийн 21.1-д заасны дагуу нийгмийн даатгалын санд төлнө.

21.3.Сайн дураар даатгуулагч энэ хуулийн 19.1.7-д заасан орлогоос мөн хуулийн 18.2-т заасан шимтгэлийн хувь хэмжээгээр тооцож, сайн дураар даатгуулах гэрээгээр тохиролцсон хугацаанд нийгмийн даатгалын зохих санд төлнө.

21.4.Монгол Улсаас хилийн чанадад ажиллаж байгаа Дипломат төлөөлөгчийн газар, консулын газар, ажил олгогчийн төлөөлөгчийн газар, төлөөний газрын ажилтны нийгмийн даатгалын шимтгэлийг Монгол Улсад ажиллаж байгаа адилтгах албан тушаалын ажилтны хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогоос ажил олгогчийн болон даатгуулагчийн төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээгээр тооцож, тухайн ажилтныг томилон ажиллуулж байгаа ажил олгогч нь нийгмийн даатгалын санд төлнө.

21.5.Хуанлийн жилд 7 сараас доошгүй хугацаагаар улирлын чанартай ажил, үйлчилгээ эрхэлдэг ажил олгогчтой хөдөлмөрийн гэрээгээр ажилладаг даатгуулагчийн сул зогсолтын хугацааны нийгмийн даатгалын шимтгэлийг сул зогсолтын олговроос ажил олгогч болон даатгуулагчийн төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээгээр тооцож, нийгмийн даатгалын зохих санд төлнө.

21.6.Энэ хуулийн 7.2.4-т заасан даатгуулагчийн хөдөлмөрийн чадвараа түр алдсаны, жирэмсний болон амаржсаны тэтгэмж авч байх хугацааны нийгмийн даатгалын шимтгэлийг тухайн үед мөрдөж байгаа хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс ажил олгогчийн төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээгээр тооцож, ажил олгогч сар бүр нийгмийн даатгалын зохих санд төлнө.

21.7.Хууль бусаар ажлаас халагдсан, хилс хэргээр мөрдөгдсөн, хилс хэргээр хорих ял эдэлсэн хүний нийгмийн даатгалын шимтгэлийг шүүхийн шийдвэрт заасан хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогоос, хэрэв шүүхийн шийдвэрт хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын хэмжээг заагаагүй бол даатгуулагчийн уг ажлаас халагдахын өмнө авч байсан сүүлийн сарын хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогоос ажил олгогчийн болон даатгуулагчийн төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээгээр тооцож, ажил олгогч нь шүүхийн шийдвэрээр тогтоосон хугацааны нийгмийн даатгалын шимтгэлийг нийгмийн даатгалын зохих санд нэг удаа төлнө.

21.8.Энэ хуулийн 7.3-т заасан даатгуулагчийн нийгмийн даатгалын шимтгэлийг хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлого, урамшууллаас даатгуулагчийн болон ажил олгогчийн төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээгээр тооцож нийгмийн даатгалын санд төлнө.

21.9.Энэ хуулийн 7.5.1-д заасан даатгуулагчийн нийгмийн даатгалын шимтгэлийг Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлөөс тогтоосон хэмжээгээр даатгуулагч өөрөө хариуцан сар бүр нийгмийн даатгалын зохих санд төлнө.

21.10.Энэ хуулийн 7.6.1-д заасан даатгуулагчийн суралцах хугацааны нийгмийн даатгалын шимтгэлийг тухайн үед мөрдөж байгаа хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс ажил олгогчийн төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээгээр тооцож, ажил олгогч сар бүр нийгмийн даатгалын зохих санд төлнө.

21.11.Гурав хүртэлх насны хүүхдээ асрах чөлөөтэй байгаа эх, эсхүл эцгийн уг хугацааны нийгмийн даатгалын шимтгэлийг тухайн үед мөрдөж байгаа хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс доор дурдсанаар тооцож сар бүр төлнө:

21.11.1.энэ хуулийн 7.6.2-т заасан эх, эсхүл эцгийн ажил олгогчийн төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээгээр ажил олгогч;

21.11.2.нийгмийн даатгалын сангаас жирэмсний болон амаржсаны тэтгэмж авах эрх үүссэн энэ хуулийн 7.8.3-т заасан эхийн төлбөл зохих тэтгэвэр, тэтгэмжийн даатгалын шимтгэлийн 50 хувийг тэтгэмжийн даатгалын сангаас, 50 хувийг эх өөрөө;

21.11.3.энэ зүйлийн 21.11.1, 21.11.2-т зааснаас бусад эхийн төлбөл зохих тэтгэвэр, тэтгэмжийн даатгалын шимтгэлийн 50 хувийг улсын төсвөөс, 50 хувийг эх өөрөө.

21.12.Энэ хуулийн 7.6.4-т заасан даатгуулагчийн нийгмийн даатгалын шимтгэлийг тухайн үед мөрдөж байгаа хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс ажил олгогчийн төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээгээр тооцож, улс, орон нутгийн төсвөөс тухай бүр нийгмийн даатгалын зохих санд төлнө.

21.13.Энэ зүйлийн 21.11.2, 21.11.3 дахь заалт нь гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнд хамаарахгүй.

21.14.Эмнэлгийн хяналтад байдаг, байнгын асаргаа шаардлагатай 18 хүртэлх насны хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдээ асарч ажил хөдөлмөр эрхлээгүй эх, эсхүл эцэг нийгмийн даатгалд сайн дураар даатгуулах бол тухайн үед мөрдөж байгаа хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс тооцож, тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийн 50 хувийг өөрөө, 50 хувийг улсын төсвөөс төлнө.

21.15.Малчин нийгмийн даатгалд сайн дураар даатгуулах бол тухайн үед мөрдөж байгаа хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс тооцож, тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийн 50 хувийг өөрөө, 50 хувийг улсын төсвөөс төлнө. Улсын төсвөөс хариуцан төлөх хугацаа 5 жилээс ихгүй байна.

21.16.Энэ зүйлийн 21.11.2, 21.11.3, 21.14, 21.15-д заасан хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс дээш орлогоос нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөх тохиолдолд хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс дээш орлогод ногдох шимтгэлийг даатгуулагч өөрөө хариуцан төлнө.

21.17.Энэ хуулийн 7.4.1, 7.4.2-т заасан даатгуулагчийн нийгмийн даатгалын шимтгэлийг тухайн үед мөрдөж байгаа хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс даатгуулагчийн болон ажил олгогчийн төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээгээр тооцож, нийгмийн даатгалын зохих санд нөхөр, эхнэрийн ажиллаж байгаа ажил олгогч сар бүр төлнө.

21.18.Энэ хуулийн 7.4.3-т заасан даатгуулагчийн нийгмийн даатгалын шимтгэлийг хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогоос даатгуулагчийн болон ажил олгогчийн төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээгээр тооцож, нийгмийн даатгалын зохих санд ажил олгогч сар бүр төлнө.

21.19.Энэ хуулийн 7.6.3-т заасан даатгуулагчийн нийгмийн даатгалын шимтгэлийг төрийн албан хаагчийн үндсэн цалингийн дундаж хэмжээнээс даатгуулагчийн болон ажил олгогчийн төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээгээр тооцож, улсын төсвөөс нийгмийн даатгалын зохих санд сар бүр төлнө.

21.20.Энэ хуулийн 7.6.5-д заасан даатгуулагчийн нийгмийн даатгалын шимтгэлийг тухайн үед мөрдөж байгаа хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс даатгуулагчийн болон ажил олгогчийн төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээгээр тооцож, улсын төсвөөс нийгмийн даатгалын зохих санд улирал бүр төлнө.

21.21.Энэ хуулийн 7.6.6-д заасан хугацаат цэргийн алба хаагчийн нийгмийн даатгалын шимтгэлийг тухайн үед мөрдөж байгаа хөдөлмөрийн хөлсний доод

хэмжээнээс ажил олгогчийн төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээгээр тооцож, цэргийн анги, байгууллага хариуцан сар бүр нийгмийн даатгалын зохих санд төлнө.

21.22.Энэ хуулийн 7.7.2-т заасан даатгуулагчийн тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийг тухайн үед мөрдөж байгаа хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс даатгуулагчийн төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээгээр тооцож, үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын сангаас тэтгэврийн даатгалын санд төлнө.

21.23.Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний улмаас хөдөлмөрийн чадвар алдсаны тэтгэвэр авагчийн ажил, хөдөлмөр эрхлэх хугацаанд энэ зүйлийн 21.22-т заасан шимтгэлийг үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын сангаас давхардуулан төлөхгүй.

21.24.Цэргийн жинхэнэ алба хаагч Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай хуулийн дагуу өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгох бол түүний цэргийн алба хаасан хугацааны нийгмийн даатгалын шимтгэлийг дараах байдлаар тооцож, нийгмийн даатгалын зохих санд улсын төсвөөс тухай бүр төлнө:

21.24.1.цэргийн алба хаасан хугацааны шимтгэлийг цэргийн алба хаагчийн авч байсан хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогыг энэ хуулийн 22.2-т заасны дагуу тогтоосон итгэлцүүр хэрэглэсэн орлогоос;

21.24.2.Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэг болон холбогдох бусад хууль тогтоомжийн дагуу цэргийн алба хаасан хугацааг өсгөн тооцсон хугацааны шимтгэлийг шимтгэл төлөх үед мөрдөж байгаа хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс.

21.25.Төр хариуцах иргэдийн шимтгэлийг улсын төсвөөс нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын харилцах дансанд улирал бүрийн эхний сард багтаан шилжүүлнэ.

21.26.Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын шимтгэлийн хувь хэмжээг хөдөлмөрийн эрүүл ахуй, аюулгүй ажиллагааны шаардлага, эрсдэл бүхий ажлын байрнаас хамааралтайгаар ажил олгогчийн хөдөлмөрийн хөлсний сан, түүнтэй адилтгах орлогоос ялгавартай тогтоох бөгөөд шимтгэл төлөх ажил мэргэжлийн жагсаалт, шимтгэлийн хувь хэмжээ, журмыг Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн саналыг үндэслэн Засгийн газар батална.

21.27.Монгол Улсаас хилийн чанадад ажиллаж байгаа Дипломат төлөөлөгчийн газар, консулын газрын ажилтны адилтгах албан тушаалын жагсаалт, хөдөлмөрийн хөлсний жишиг хэмжээг гадаад харилцааны болон хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

21.28.Газрын доор болон хөдөлмөрийн хортой, халуун нөхцөлөөр өндөр насны тэтгэвэр тогтооход баримтлах ажил, мэргэжлийн жагсаалт, ашиглах журмыг хөдөлмөр, нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

22 дугаар зүйл.Хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын итгэлцүүр

22.1.Даатгуулагчийн шимтгэл төлөх, тэтгэвэр тогтоолгох хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын өнөөгийн үнэ цэнийг тодорхойлоход итгэлцүүр хэрэглэнэ.

22.2.Итгэлцүүрийг улсын дундаж цалин, хэрэглээний үнийн өөрчлөлттэй уялдуулан Засгийн газар жил бүр тогтооно.

23 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалын шимтгэл төлснөөр тооцох хугацаа

23.1.Дараах хугацааг нийгмийн даатгалын шимтгэл төлснөөр тооцно:

23.1.1.1991 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдөр хүртэл хөдөлмөрийн гэрээгээр ажилласан хугацаа;

23.1.2.1991 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдрөөс 1995 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдөр хүртэл төр, хувийн өмчийн бүх хэлбэрийн аж ахуйн нэгж, байгууллага, хөдөө аж ахуйн нэгдэл, хоршоолол, шашны байгууллагын ажилтны цалин хөлсний сангаас нийгмийн даатгалын шимтгэл төлж ажилласан хугацаа;

23.1.3.Монгол Улсын иргэний 1995 оноос өмнө цэргийн жинхэнэ болон хугацаат цэргийн алба хаасан хугацаа;

23.1.4.тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийг 15-аас доошгүй жил төлсөн, төрүүлсэн болон гурав хүртэл настайд нь үрчлэн авсан хүүхдээ зургаан нас хүртэл өсгөсөн эхийн төрүүлсэн болон үрчлэн авсан хүүхэд бүрийн тоогоор нэг жил зургаан сараар тооцсон хугацаа;

23.1.5.Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай хуулийн дагуу өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгох даатгуулагчийн цэргийн жинхэнэ алба хаасан нэг жилийг тэтгэврийн даатгалын шимтгэл төлсөн нэг жил зургаан сараар тооцсон хугацаа;

23.1.6.1995 оноос өмнө ажилласан хугацааг холбогдох хуулийн дагуу нөхөн тооцож баталгаажуулсан хугацаа.

23.2.Нийгмийн даатгалын шимтгэл төлснөөр тооцох журмыг Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн саналыг харгалзан Засгийн газар батална.

24 дүгээр зүйл.Нийгмийн даатгалын шимтгэлээс чөлөөлөх

24.1.Дараах орлогыг нийгмийн даатгалын шимтгэлээс чөлөөлнө:

24.1.1.хууль тогтоомжид заасны дагуу олгож байгаа тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр;

24.1.2.Монгол Улсын ардын болон гавьяат цол, төрийн одон медалийг дагалдах мөнгөн шагнал, шинжлэх ухааны нээлтийн мөнгөн шагнал;

24.1.3.олимп, тивийн наадам, дэлхийн зэрэглэлийн болон улс, орон нутаг, бүсийн тэмцээнд оролцсон тамирчин, түүний дасгалжуулагчид олгосон мөнгөн шагнал, урамшуулал;

24.1.4.нэмэгдсэн өртгийн албан татварын урамшууллын орлого, байр худалдан авсан болон сургалтын төлбөр төлсний татварын буцаан олголт;

24.1.5.хууль тогтоомжийн дагуу ажилтанд олгож байгаа хөдөлмөр хамгааллын болон дүрэмт хувцас, хор саармагжуулах хүнсний бүтээгдэхүүн, амин дэм, тэдгээртэй адилтгах бусад хангамжийн зардал;

24.1.6.албан томилолтын зардал, даатгалын болон бусад нөхөн төлбөр;

24.1.7.банкны хадгаламжийн хүү, ногдол ашиг;

24.1.8.энэ хуулийн 19.1.3-т зааснаас бусад хэлбэрээр олгосон хоолны зардал;

24.1.9.ажил олгогчоос ажилтныг ажилдаа ирэх, буцахад нь тусгай унаагаар үйлчилсэн үйлчилгээний төлбөр, зардал;

24.1.10.байрны түрээс, утас, интернетийн төлбөр;

24.1.11.ажил олгогчоос ажилтанд үзвэр, үйлчилгээ үзүүлэхээр хуулийн этгээд, хувь хүнд шилжүүлсэн зардал;

24.1.12.донорын олговор;

24.1.13.даатгуулагчийн сарын хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын энэ хуулийн 19.3-т заасан дээд хэмжээнээс хэтэрсэн хэсэг;

24.1.14.хувийн нэмэлт тэтгэврийн шимтгэл, амь насны, эрүүл мэнд, гэнэтийн ослын болон мэргэжлийн хариуцлагын сайн дурын даатгалын хураамж;

24.1.15.хөдөлмөрийн дотоод журам, хамтын гэрээ, хэлэлцээрт заасны дагуу ажил олгогчоос ажилтанд шинэ гэр бүл болсон, шинээр хүүхэд мэндэлсэн, оношилгоо, шинжилгээ, эмчилгээнд зориулан олгосон мөнгөн тусламж, сургалтын төлбөр, орон сууцны дэмжлэг, шагнал, жирэмсний болон амаржсаны амралттай, хүүхэд асрах чөлөөтэй байх хугацаанд олгосон тэтгэмж, ажлаас халагдсаны тэтгэмж, нэг удаагийн буцалтгүй тусламж;

24.1.16.ажил олгогчоос хөдөлмөрийн дотоод журам, хамтын гэрээ, хэлэлцээрт заасны дагуу тэтгэвэрт гарсан ахмад настанд олгосон тэтгэмж, нэмэгдэл тэтгэвэр, шагнал урамшуулал, оношилгоо, шинжилгээ, эмчилгээнд зориулан олгосон мөнгөн тусламж, нэг удаагийн буцалтгүй мөнгөн тусламж.

25 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалын шимтгэлийг нөхөн төлүүлэх

25.1.Дараах тохиолдолд нийгмийн даатгалын шимтгэлийг нөхөн төлүүлнэ:

25.1.1.ажил олгогч нийгмийн даатгалын шимтгэл ногдох хөдөлмөрийн хөлсний сан, түүнтэй адилтгах орлогыг нуусан буюу хэмжээг нь санаатайгаар бууруулсан бол нуусан буюу бууруулсан орлогод ногдох нийгмийн даатгалын шимтгэл;

25.1.2.ажил олгогчийн энэ хуулийн 21.1-д заасан хугацаанд төлөөгүй нийгмийн даатгалын шимтгэл;

25.1.3.сайн дураар даатгуулагчийн гэрээний хугацаанд төлөөгүй нийгмийн даатгалын шимтгэл;

25.1.4.хууль бусаар ажлаас халагдсан хүний тэтгэврийн болон тэтгэмжийн даатгалын шимтгэл;

25.1.5.хилс хэргээр мөрдөгдсөн, хилс хэргээр хорих ял эдэлсэн хүний тэтгэврийн болон тэтгэмжийн даатгалын шимтгэл.

25.2.Шимтгэлийг нөхөн төлүүлэх тохиолдолд шимтгэл ногдуулах хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогод энэ хуулийн 22.2-т заасны дагуу тогтоосон итгэлцүүр хэрэглэнэ.

25.3.Сайн дураар даатгуулагчийн гэрээний хугацаа дуусгавар болсноос хойш гурван сарын дотор дахин гэрээ байгуулах тохиолдолд гурав хүртэлх сарын шимтгэлийг нөхөн төлүүлж болно.

25.4.Нийгмийн даатгалын шимтгэлийг энэ зүйлийн 25.1, 25.3-д зааснаас бусад тохиолдолд нөхөн төлөхийг хориглоно.

25.5.Нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлтийг тайлагнах, шимтгэлийг нөхөн төлүүлэх тухай журмыг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

26 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлтийг тайлагнах

26.1.Ажил олгогч нь тухайн сарын шимтгэл төлөлтийн тайланг дараа сарын 5-ны дотор харьяалагдах татварын албанд ирүүлэх бөгөөд энэ хугацаа долоо хоног бүрийн амралт, эсхүл нийтээр амрах баярын өдөртэй давхацвал дараагийн ажлын өдөр тайлагнана.

26.2.Нийгмийн даатгалын байгууллага нь энэ хуулийн 7.6.5, 7.7.2-д заасан даатгуулагчийн нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлтийн тайланг гаргана.

26.3.Татварын алба нь сайн дураар даатгуулагчийн нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлтийн тайланг гаргана.

26.4.Нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлтөд хяналт шалгалт хийж, улсын байцаагчийн тогтоосон актын дагуу нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлтийн тайланг дараах тохиолдолд нөхөн гаргуулна:

26.4.1.ажил олгогч шимтгэл ногдох хөдөлмөрийн хөлсний сан, хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогыг нуусан, хэмжээг нь санаатайгаар бууруулсан, буруу тодорхойлсон бол;

26.4.2.ажил олгогчоос дутуу төлсөн, хугацаандаа төлөөгүй шимтгэлийг нөхөн төлүүлэх бол.

27 дугаар зүйл.Илүү төлсөн нийгмийн даатгалын шимтгэлийг буцаан олгох

27.1.Илүү төлсөн нийгмийн даатгалын шимтгэлийг ажил олгогчийн, эсхүл сайн дураар даатгуулагчийн хүсэлтэд үндэслэн дараагийн сар, улирал, жилийн төлбөл зохих шимтгэлд шилжүүлэн тооцох, эсхүл тооцоо хийснээс хойш 30 хоногийн дотор буцаан олгоно.

27.2.Даатгуулагч сайн дураар нийгмийн даатгалын шимтгэл урьдчилж төлсөн үедээ хөдөлмөр эрхэлж, албан журмаар даатгуулан нийгмийн даатгалын шимтгэл давхардуулан төлсөн бол сайн дураар төлсөн шимтгэлийг даатгуулагчийн өргөдлийг үндэслэн 30 хоногийн дотор буцаан олгоно.

27.3.Даатгуулагч хоёр ба түүнээс дээш байгууллагад зэрэгцсэн хөдөлмөрийн гэрээгээр хөдөлмөр эрхлэн албан журмаар даатгуулах үед нийгмийн даатгалын шимтгэл төлсөн нийт хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлого нь энэ хуулийн 19.3-т заасны дагуу тогтоосон дээд хэмжээнээс хэтэрсэн бол илүү төлсөн шимтгэлийг дараа жилийн хоёрдугаар улиралд багтаан буцаан олгоно.

27.4.Илүү төлсөн шимтгэлийг буцаан олгох харилцааг зохицуулсан журмыг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага батална.

28 дугаар зүйл.Тэтгэврийн даатгалын нэрийн дансны бүртгэл

28.1.Тэтгэврийн даатгалын шимтгэл төлсөн 1960 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдөр ба түүнээс хойш төрсөн даатгуулагчид тэтгэврийн даатгалын нэрийн данс (цаашид “Нэрийн данс” гэх) нээнэ.

28.2.Даатгуулагчийн нэрийн данс нь дугаар давхардаагүй байх бөгөөд даатгуулагчийн овог, нэр, дансны эхний үлдэгдэл, сар бүрийн төлсөн шимтгэл, тооцсон хүү, мөнгөжүүлсэн орлого, хуримтлалын нэгдсэн санд шилжүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ, олгосон тэтгэвэр зэрэг орлого, зарлагын талаар мэдээллийг агуулна.

28.3.Даатгуулагчийн нэрийн дансанд дараах орлогыг бүртгэнэ:

28.3.1.нэрийн дансны эхний үлдэгдэл;

28.3.2.даатгуулагчийн төлсөн тэтгэврийн даатгалын шимтгэл;

28.3.3.ажил олгогчийн төлсөн тэтгэврийн даатгалын шимтгэл;

28.3.4.нийгмийн даатгалын сангаас төлсөн шимтгэл;

28.3.5.төрөөс төлсөн шимтгэл;

28.3.6.нэрийн дансанд бүртгэсэн орлогод тооцсон хүү;

28.3.7.нэрийн дансны мөнгөжүүлсэн орлогын хөрөнгө оруулалтын өгөөж.

28.4.Энэ зүйлийн 28.3.2-28.3.5-д заасан орлогоос хөдөлмөрийн чадвар алдсаны, тэжээгчээ алдсаны тэтгэвэр болон үйл ажиллагааны зардалд ногдох 4 хувийг хасч бүртгэсэн шимтгэлийн орлогыг тодорхойлно.

28.5.Нэрийн дансны тухайн жилийн эхний үлдэгдэл нь өмнөх оны эцсийн үлдэгдэл байна.

28.6.Даатгуулагчийн нэрийн дансны эхний үлдэгдэл, бүртгэсэн шимтгэлийн орлогод жил бүр хүү тооцож, бүртгэнэ.

28.7.Энэ зүйлийн 28.6-д заасан тухайн жилийн хүүгийн хэмжээг доор дурдсан үзүүлэлтийг харгалзан нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага болон Үндэсний статистикийн хорооны саналыг үндэслэн дараа оны нэгдүгээр улиралд багтаан Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөл тогтооно:

28.7.1.өмнөх оны инфляцийн түвшин;

28.7.2.системийн ач холбогдол бүхий арилжааны банкнуудаас албан ёсоор зарласан иргэдийн мөнгөн хадгаламжийн өмнөх жилийн дундаж хүүгийн хэмжээ.

28.8.Энэ зүйлийн 28.7-д заасан хүүгийн хэмжээ нь өмнөх оны инфляцийн түвшингээс багагүй байна.

28.9.Даатгуулагчийн нэрийн дансны тухайн жилийн эцсийн үлдэгдлийг дараах томъёогоор бодно:

$$\text{НД}_{\text{C}2} = \text{НД}_{\text{C}1} + \text{БШО} + (\text{НД}_{\text{C}1} + \text{БШО}) \times X_{\text{хувь}}$$

$\text{НД}_{\text{C}2}$ -нэрийн дансны тухайн жилийн эцсийн үлдэгдэл;

$\text{НД}_{\text{C}1}$ -нэрийн дансны тухайн жилийн эхний үлдэгдэл буюу өмнөх оны эцсийн үлдэгдэл;

БШО-бүртгэсэн шимтгэлийн орлого;

$X_{\text{хувь}}$ -нэрийн дансны орлогод тооцох тухайн жилийн хүү.

28.10.Даатгуулагч 2000 оноос өмнө шимтгэл төлж, ажилласан бол нэрийн дансны гарааны үлдэгдэл тооцно.

28.11.Нэрийн дансны гарааны үлдэгдлийг дараах томъёогоор бодно:

$$Г_c = Ц \times Ш_{\text{хувь}} \times Ш_c$$

Г_c-нэрийн дансны гарааны үлдэгдэл;

Ц-даатгуулагчийн сарын дундаж хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлого;

Тайлбар: Даатгуулагчийн сарын дундаж хөдөлмөрийн хөлсний хэмжээ (Ц)-г тодорхойлохдоо түүний 2000 оноос өмнөх 10 жилийн доторх дараалсан 5 жилийн сарын дундаж хөдөлмөрийн хөлсний хэмжээг 1995-1999 оны улсын дундаж цалингийн дундаж индексээр үржүүлнэ.

Ш_{хувь}-1995-1999 оны ажил олгогч, даатгуулагчийн тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийн хувь хэмжээ

Ш_c-2000 оноос өмнө шимтгэл төлж, ажилласан нийт сарын тоо.

28.12.Даатгуулагчийн 2000 оноос өмнөх индексээр өсгөсөн хөдөлмөрийн хөлсний хэмжээ, шимтгэл төлж, ажилласан хугацааг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага тооцно.

28.13.Нэрийн дансыг нээх, бүртгэх, хөтлөх, даатгуулагчийн гарааны үлдэгдлийг тооцох зэрэг харилцааг зохицуулсан журмыг Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн саналыг харгалзан Засгийн газар батална.

29 дүгээр зүйл.Нэрийн дансны орлогыг бүртгэх тусгай нөхцөл

29.1.Албан журмаар даатгуулагч эхийн жирэмсний болон амаржсаны тэтгэмж авсан хугацаа, гурав хүртэлх насны хүүхдээ асрах чөлөөтэй байх хугацааны эх, эсхүл эцгийн тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийг түүний сүүлийн 12 сарын хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын дунджаас даатгуулагч, ажил олгогчийн төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээгээр тооцож нэрийн дансанд нь бүртгэж, хүү тооцно.

29.2.1995 оноос өмнө цэргийн алба хаасан хугацаанд ногдох тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийг даатгуулагчийн болон ажил олгогчийн төлөх тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийн хувь хэмжээгээр доор дурдсан орлогоос тооцож нэрийн дансанд нь бүртгэнэ:

29.2.1.цэргийн алба хаасан хугацаанд авсан хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогод энэ хуулийн 22.2-т заасны дагуу тогтоосон итгэлцүүр хэрэглэсэн орлогоос;

29.2.2.холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу цэргийн алба хаасан хугацааг нэмэгдүүлэн тооцох хугацааны тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийг тухайн үед мөрдөж байгаа хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс.

29.3.Энэ хуулийн 23.1.4-т заасан хугацааны тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийг даатгуулагчийн өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгох тухайн үеийн хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс даатгуулагчийн болон ажил олгогчийн төлөх хувь хэмжээгээр тооцож нэрийн дансанд нь бүртгэнэ.

29.4.Даатгуулагчийн хөдөлмөрийн чадвар алдсаны тэтгэвэр авч байсан хугацааны тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийг өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгох

тухайн үеийн хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс даатгуулагчийн болон ажил олгогчийн төлөх хувь хэмжээгээр тооцон нэрийн дансанд нь бүртгэж, хүү тооцно.

30 дугаар зүйл.Тэтгэврийн нөөц санг бүрдүүлэх, хуримтлагдсан орлогыг өвлүүлэх

30.1.Тэтгэврийн хуваарилалтын тогтолцооноос хуримтлалын тогтолцоонд шилжих зорилгоор даатгуулагчийн төлсөн шимтгэл, нэрийн дансны мөнгөжүүлсэн орлогыг байршуулах тэтгэврийн нөөц сантай байна.

30.2.Тэтгэврийн нөөц сан нь дараах эх үүсвэрээс бүрдэнэ:

30.2.1.нэрийн дансанд бүртгэсэн орлогыг мөнгөжүүлэхэд улсын төсвөөс олгосон хөрөнгө;

30.2.2.1979 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс хойш төрсөн даатгуулагчийн тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийн 1 хувьд ногдох шимтгэлийн орлого.

30.3.Тэтгэврийн нөөц сангийн хөрөнгийг энэ хуулийн 13.2-т заасан санхүүгийн хэрэгсэлд болон тусгай хуулиар хөрөнгө оруулж болно.

30.4.Тэтгэврийн нөөц сан байгуулах, хөрөнгө төвлөрүүлэх, хуваарилах, хяналт тавих зэрэг харилцааг зохицуулсан журмыг санхүү, төсвийн болон нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын саналыг үндэслэн Засгийн газар батална.

30.5.Даатгуулагч нас барвал түүний тэтгэврийн нөөц санд хуримтлагдсан орлогын тодорхой хэсгийг хууль ёсны өв залгамжлагчид нь өвлүүлнэ.

30.6.Нас барсан даатгуулагчийн гэр бүлийн хөдөлмөрийн чадваргүй гишүүн Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай хуульд заасны дагуу тэжээгчээ алдсаны тэтгэвэр тогтоолгон авахаар бол энэ зүйлийн 30.5-д заасан орлогыг өвлүүлэхгүй.

30.7.Өвлүүлэх хувь хэмжээ, өвлүүлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулсан журмыг Нийгмийн даатгалын үнэдсний зөвлөлийн саналыг үндэслэн Засгийн газар батална.

31 дүгээр зүйл.Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн өр

31.1.Доор дурдсан шимтгэл, алданги, торгуулийг шимтгэлийн өрд тооцно:

31.1.1.энэ хуулийн 21.1, 21.3-т заасан хугацаанд төлөөгүй нийгмийн даатгалын шимтгэл;

31.1.2.улсын байцаагчийн актаар төлүүлэхээр тогтоосон нийгмийн даатгалын шимтгэл, алданги, торгууль;

31.1.3.шүүхийн шийдвэрээр төлүүлэхээр тогтоосон нийгмийн даатгалын шимтгэл, алданги, торгууль.

31.2.Энэ зүйлийн 31.1-д заасан нийгмийн даатгалын шимтгэлийн өрийг үүссэн хугацаагаар нь ангилах, холбогдох байгууллагад нэхэмжлэл гаргах, төлүүлэх зэрэг харилцааг зохицуулах журмыг Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөл батална.

дугаар зүйл.Хөөн хэлэлцэх хугацаа

32.1.Нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийн дагуу нийгмийн даатгалын зохих санд ажил олгогч, даатгуулагч, хүнээр нөхөн төлүүлэх дараах нийгмийн даатгалын шимтгэл, алданги, торгууль, тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр хөөн хэлэлцэх хугацаагүй байна:

32.1.1.энэ хуулийн 25.1-д заасан нөхөн төлүүлэх нийгмийн даатгалын шимтгэл;

32.1.2.энэ хуулийн 25.1.1-25.1.3-г заасан нөхөн төлүүлэх нийгмийн даатгалын шимтгэлд ногдуулсан алданги, торгууль;

32.1.3.нийгмийн даатгалын санд төлөх нийгмийн даатгалын шимтгэлийн өр;

32.1.4.хуурамч баримт бичиг бүрдүүлэх, худал мэдээлэх зэргээр тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрийг үндэслэлгүй, эсхүл илүү тогтоолгож авсан бол үндэслэлгүй буюу илүү авсан тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр.

32.2.Энэ зүйлийн 32.1-д зааснаас бусад тохиолдолд Иргэний хуульд заасан хөөн хэлэлцэх хугацаа хамаарна.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ АЖИЛ ОЛГОГЧ, ДААТГУУЛАГЧИЙН ЭРХ, ҮҮРЭГ

33 дугаар зүйл.Ажил олгогчийн эрх, үүрэг

33.1.Ажил олгогч дараах эрх эдэлнэ:

33.1.1.ажилгүйдлийн болон үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын шимтгэлийн хөнгөлөлт, чөлөөлөлт эдлэх;

33.1.2.илүү төлсөн нийгмийн даатгалын шимтгэлийг буцаан авах буюу дараа төлөх шимтгэлд шилжүүлэн тооцуулах;

33.1.3.нийгмийн даатгалын асуудлаар лавлагаа, тодорхойлолт, мэдээлэл болон зөвлөгөө авах, сургалтад хамрагдах;

33.1.4.эрх бүхий байгууллагын шалгалтын дүн, акттай танилцах, тайлбар авах, өгөх;

33.1.5.нийгмийн даатгалын байгууллагын хууль зөрчсөн үйл ажиллагаа, шийдвэрийн талаарх гомдлоо эрх бүхий дээд шатны байгууллага, албан тушаалтанд гаргах;

33.1.6.энэ зүйлийн 33.1.5-д заасны дагуу гомдлыг хянан шалгаж гаргасан шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл Маргаан хянан шийдвэрлэх зөвлөлд хандах;

33.1.7.хууль тогтоомжид заасан бусад эрх.

33.2.Ажил олгогч дараах үүрэг хүлээнэ:

33.2.1.хөдөлмөрийн гэрээ, хөлсөөр ажиллах, ажил гүйцэтгэх болон тэдгээртэй адилтгах гэрээ байгуулсан өдрөөс эхлэн ажилтныг нийгмийн даатгалд албан журмаар даатгуулах;

33.2.2.орон тоо болон хөдөлмөрийн хөлсний сан, хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын бүрэлдэхүүнийг үнэн, зөв тодорхойлж, нийгмийн

даатгалын шимтгэлийг энэ хуулиар тогтоосон хувь хэмжээгээр ногдуулж, сар бүр нийгмийн даатгалын санд төлөх;

33.2.3.нийгмийн даатгалын холбогдолтой анхан шатны болон нягтлан бодох бүртгэлийг хөтөлж, нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлтийн тайлан, мэдээг гарган энэ хуулиар тогтоосон хугацаанд татварын албанд хүргүүлэх;

33.2.4.энэ зүйлийн 33.2.1-д заасан гэрээ байгуулсан, дуусгавар болгосон талаарх шийдвэр болон нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлттэй холбоотой баримт бичгийг тухай бүр нийгмийн даатгалын болон татварын байгууллага, даатгуулагчид өгөх;

33.2.5.нийгмийн даатгалын хууль тогтоомж зөрчсөн тохиолдолд зөрчлийг арилгах талаар эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтнаас тогтоосон акт, шийтгэлийн хуудас, тавьсан албан шаардлага, өгсөн мэдэгдлийг хугацаанд нь бүрэн биелүүлэх;

33.2.6.ажил олгогчийн буруугаас даатгуулагчид учирсан хохирлыг барагдуулах;

33.2.7.ажилтныг төлсөн нийгмийн даатгалын шимтгэлийн хэмжээ, нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийн талаарх мэдээллээр хангах;

33.2.8.хууль тогтоомжид заасан бусад үүрэг.

34 дүгээр зүйл. Даатгуулагчийн эрх, үүрэг

34.1. Даатгуулагч дараах эрх эдэлнэ:

34.1.1.нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжид заасан нөхцөлийг хангасан тохиолдолд тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр авах;

34.1.2.илүү төлсөн нийгмийн даатгалын шимтгэлийг буцаан авах буюу дараа төлөх шимтгэлд шилжүүлэн тооцуулах;

34.1.3.нийгмийн даатгалын шимтгэл төлсөн хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлого, ажил олгогчийн болон өөрийн төлсөн шимтгэлийн хэмжээ, шимтгэл төлсөн хугацаа, нийгмийн даатгалын сангаас авсан тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрийн талаарх мэдээллийг цахим болон цаасан хэлбэрээр авах;

34.1.4.нийгмийн даатгалын шимтгэл ногдуулалт, төлөлт болон нийгмийн даатгалын сангаас олгосон тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрийн үндэслэлийг шалгуулахаар холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд хүсэлт гаргах;

34.1.5.ажил олгогч нийгмийн даатгалын шимтгэлийг хуулиар тогтоосон хугацаанд нийгмийн даатгалын санд төлсөн эсэхэд хяналт тавих;

34.1.6.ажил олгогчийн буруугаас нийгмийн даатгалын шимтгэл нь төлөгдөөгүй, дутуу, эсхүл хугацаа хожимдож төлөгдсөн, татварын албанд шимтгэл төлөлтийн тайланг ирүүлээгүй, тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр авах баримт бичгийг даатгуулагчид болон нийгмийн даатгалын байгууллагад хуульд заасан хугацаанд гаргаж өгөөгүйн улмаас тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрийг авч чадаагүй, эсхүл хугацаандаа бүрэн аваагүй бол учирсан хохирол, зөрчигдсэн эрхээ сэргээлгэхэд гарсан зардлыг ажил олгогчоор төлүүлэх;

34.1.7.хууль тогтоомжид заасан бусад эрх.

34.2. Даатгуулагч дараах үүрэг хүлээнэ:

34.2.1.нийгмийн даатгалын шимтгэл ногдуулах хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлого тодорхойлох болон шимтгэл төлсөн хугацааг тооцох, тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр авахад шаардлагатай баримт бичгийг үнэн зөв бүрдүүлэх;

34.2.2.нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлттэй холбоотой ажил олгогчийн хууль зөрчсөн үйл ажиллагааны талаар нийгмийн даатгалын болон холбогдох байгууллагад мэдээлэх;

34.2.3.даатгуулагчийн авсан хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын хэмжээг буруу тайлагнасан ажил олгогчийг татварын албанд тухай бүр мэдээлэх;

34.2.4.сайн дураар даатгуулагч татварын албатай байгуулсан гэрээнд заасан хугацаанд нийгмийн даатгалын шимтгэлээ төлөх;

34.2.5.нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлт, тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрийн тогтоолт, олголтод хийсэн хяналт шалгалтаар илэрсэн зөрчлийг арилгах, улсын байцаагчийн актаар тогтоосон төлбөрийг барагдуулах;

34.2.6.хууль тогтоомжид заасан бусад үүрэг.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ТОГТОЛЦОО

35 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалын байгууллагын тогтолцоо

35.1.Нийгмийн даатгалын байгууллагын тогтолцоо нь Нийгмийн даатгалын Үндэсний зөвлөл, нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, түүний дэргэдэх Эрүүл мэндийн магадлалын зөвлөл, Мэргэжлээс шалтгаалсан өвчин судлалын эмнэлэг, Маргаан хянан шийдвэрлэх зөвлөл, аймаг, нийслэл, дүүргийн нийгмийн даатгалын газар, тасаг, гадаад улс дахь салбар нэгж, нийгмийн даатгалын байцаагч, ажилтнаас бүрдэнэ.

36 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөл

36.1.Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөл (цаашид “Үндэсний зөвлөл” гэх) нь Засгийн газар, даатгуулагч, ажил олгогч гурван талыг тэнцүү тоогоор төлөөлсөн орон тооны бус дараах гишүүнтэй байна:

36.1.1.Засгийн газрыг төлөөлж нийгмийн даатгалын, санхүү төсвийн, хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас тус бүр 1 хүн;

36.1.2.даатгуулагчийг төлөөлж даатгуулагчийн олонхийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалсан үйлдвэрчний эвлэлээс 3 хүн;

36.1.3.ажил олгогчийг төлөөлж ажил олгогчийн олонхийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалсан байгууллагаас 3 хүн.

36.2.Нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын төлөөлөл нь Үндэсний зөвлөлийн дарга байна.

36.3.Улсын Их Хурлын холбогдох Байнгын хороо нээлттэй сонгон шалгаруулалтаар даатгуулагч, ажил олгогчийн төлөөллийг сонгох бөгөөд Үндэсний зөвлөлийн гишүүнийг Улсын Их Хурал 6 жилийн хугацаагаар томилж, чөлөөлнө.

36.4.Үндэсний зөвлөлийн гишүүн хуульд заасан бүрэн эрхийн хугацаа нь дуусгавар болохоос өмнө чөлөөлөгдөх тохиолдолд дараагийн гишүүнийг энэ зүйлийн 36.3-т заасны дагуу сонгон шалгаруулж, чөлөөлөгдсөн гишүүний бүрэн эрхийн үлдсэн хугацаагаар Улсын Их Хурлаас томилно.

36.5.Үндэсний зөвлөлийн дарга, гишүүдийг нэг удаа улируулан томилж болно.

36.6.Үндэсний зөвлөлийн дэд даргыг талууд зөвшилцөж, аль нэг талын төлөөллөөс 2 жилийн хугацаагаар Үндэсний зөвлөлийн дарга томилж, чөлөөлнө.

36.7.Үндэсний зөвлөл дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

36.7.1.нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, нийгмийн даатгалын үйл ажиллагааг сайжруулах чиглэлээр санал, дүгнэлт өгөх, шийдвэр гаргах болон нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжид өөрчлөлт оруулах асуудлаар санал боловсруулж холбогдох байгууллагаар шийдвэрлүүлэх;

36.7.2.нийгмийн даатгалын сангийн төсвийн төсөл, төсөөлөл, төсвийн хүрээний мэдэгдлийн төсөлд санал өгөх, аймаг, нийслэл, дүүргийн төсвийн нарийвчилсан хуваарийг батлах, гүйцэтгэлд нь хяналт тавих;

36.7.3.нийгмийн даатгалын сангийн хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны талаарх тайлан, мэдээллийг хэлэлцэн, дүгнэлт, шийдвэр гаргах;

36.7.4.Үндэсний зөвлөлийн хурлаар хэлэлцэх асуудалтай холбогдуулан Санхүүгийн зохицуулах хороо, нийгмийн даатгалын чиглэлээр эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил эрхэлдэг байгууллага, судлаач, ахмадын болон хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хууль ёсны эрх ашгийг хамгаалах байгууллагын төлөөллийг хуралд оролцуулж, тайлбар, мэдээлэл авч, саналыг сонсох;

36.7.5.ажил олгогч, даатгуулагч, иргэдээс ирүүлсэн санал, өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх, нийгмийн даатгалын байгууллагад зөвлөмж, чиглэл өгөх;

36.7.6.нийгмийн даатгалын хамрах хүрээг өргөжүүлэх, сангийн хөрөнгийг өсгөн арвижуулах, нийгмийн даатгалын талаарх олон нийтийн итгэл, үнэмшлийг дээшлүүлэх чиглэлээр хэрэгжүүлж байгаа нийгмийн даатгалын байгууллага, татварын албаны үйл ажиллагаа болон мэдээллийн технологи, программ хангамж, үйлчилгээ хөгжүүлэлтэд санал, дүгнэлт өгөх;

36.7.7.эрүүл мэндийн магадлалын зөвлөл болон маргаан хянан шийдвэрлэх зөвлөлийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих, боловсронгуй болгох талаар санал боловсруулах;

36.7.8.Үндэсний зөвлөлийн бүрэн эрхийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой болон нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжид заасны дагуу тогтоол, дүрэм, журам, аргачлал батлах;

36.7.9.хууль тогтоомжид заасан бусад бүрэн эрх.

36.8.Үндэсний зөвлөлийн үйл ажиллагааны үндсэн хэлбэр нь хуралдаан байна.

36.9.Үндэсний зөвлөл нь гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй ирцтэйгээр улирал бүр хуралдана. Шаардлагатай тохиолдолд Үндэсний зөвлөлийн дарга, гишүүний саналаар ээлжит бус хурлыг зарлан хуралдуулж болно.

36.10.Үндэсний зөвлөл ажлаа Улсын Их Хуралд жил бүр тайлагнана.

36.11.Үндэсний зөвлөл ажлын албатай байна. Ажлын албаны даргыг томилох, чөлөөлөх асуудлыг Үндэсний зөвлөлийн хурлаар нээлттэй хэлэлцүүлж, Үндэсний зөвлөлийн даргын тушаалаар томилж, чөлөөлнө.

36.12.Үндэсний зөвлөлийн дүрэм, Үндэсний зөвлөлийн ажлын албаны орон тооны дээд хязгаар, Үндэсний зөвлөлийн дарга, гишүүнд улирал бүр олгох урамшууллын хэмжээг Улсын Их Хурлын холбогдох Байнгын хороо батална.

36.13.Үндэсний зөвлөлийн ажлын албаны бүтэц, ажиллах журмыг Үндэсний зөвлөл батална.

36.14.Ажлын албаны удирдах, гүйцэтгэх албан тушаал нь төрийн захиргааны албан тушаалд хамаарна.

36.15.Нийгмийн даатгалын тогтолцоо, хууль тогтоомж, нийгмийн даатгалын байгууллагын үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох, сангийн орлогыг бүрдүүлэх, зарцуулах, нийгмийн даатгалын хуримтлалын сангийн хөрөнгийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах шийдвэр гаргахад шаардлагатай судалгаа, ойрын болон хэтийн тооцоолол хийх, эрсдэлийг үнэлэх, санал, дүгнэлт гаргах чиг үүрэг бүхий эрсдэлийн удирдлага, актуар тооцоолол, хөрөнгө оруулалт, аудитын Мэргэжлийн хороог Үндэсний зөвлөлийн дэргэд ажиллуулна.

36.16.Энэ зүйлийн 36.3-т заасан Үндэсний зөвлөлийн гишүүнийг нээлттэй сонгон шалгаруулах, нэр дэвшүүлэх, томилох журмыг Улсын Их Хурлын холбогдох Байнгын хороо батална.

36.17.Энэ зүйлийн 36.15-д заасан мэргэжлийн хорооны гишүүнийг Үндэсний зөвлөл нээлттэй сонгон шалгаруулан томилж, чөлөөлнө.

37 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын чиг үүрэг

37.1.Нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

37.1.1.нийгмийн даатгалын бодлого, төлөвлөлтийг тодорхойлох, нийгмийн даатгалын сангийн төсвийн төсөл боловсруулах, нийгмийн даатгалын сангийн орлого, зарлагын дунд хугацааны болон хэтийн актуар тооцоолол хийх;

37.1.2.нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох, тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрийн хэмжээг нэмэгдүүлэх санал боловсруулж холбогдох байгууллагаар шийдвэрлүүлэх;

37.1.3.нийгмийн даатгалын байгууллагыг бодлого, мэргэжил арга зүйн удирдлагаар хангах;

37.1.4.аймаг, сум, дүүргийн нийгмийн даатгалын байцаагч (ажилтан)-ийн орон тооны нормативыг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын саналыг харгалзан батлах;

37.1.5.гадаад улстай нийгмийн даатгалын асуудлаар олон улсын гэрээ, хэлэлцээр байгуулах, гэрээ конвенцэд нэгдэх асуудлыг судлах, шийдвэрлүүлэх;

37.1.6.хууль тогтоомжид заасан бусад чиг үүрэг.

38 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын удирдлага, эрх, чиг үүрэг

38.1.Нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн даргын болон нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний, аймаг, нийслэл, дүүргийн нийгмийн даатгалын байгууллага нь нийгмийн даатгалын дээд шатны байгууллага болон тухайн шатны Засаг даргын удирдлага доор тус тус ажиллана.

38.2.Нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийг улсын хэмжээнд хэрэгжүүлэх чиг үүрэгтэй Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг байна.

38.3.Нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын даргыг Төрийн албаны тухай хуульд заасны дагуу сонгон шалгаруулж Үндэсний зөвлөлийн саналыг харгалзан Засгийн газар томилж, чөлөөлнө.

38.4.Аймаг, нийслэл, дүүргийн нийгмийн даатгалын газрын даргыг нийгмийн даатгалын байгууллагад 3-аас доошгүй жил ажилласан төрийн албан хаагчдаас Төрийн албаны тухай хуульд заасны дагуу сонгон шалгаруулж, нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дарга томилж, чөлөөлнө.

38.5.Нийгмийн даатгалын сангийн хөрөнгө оруулалтын болон эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх чиг үүрэг бүхий нэгжийг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дэргэд ажиллуулна.

38.6.Даатгуулагч, хүн, ажил олгогч, нийгмийн даатгалын байгууллагын хооронд гарсан саналын зөрөө, маргааныг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу хянан шийдвэрлэх чиг үүрэг бүхий Маргаан хянан шийдвэрлэх төв зөвлөл (цаашид “Төв зөвлөл” гэх)-ийг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дэргэд, Маргаан хянан шийдвэрлэх салбар зөвлөл (цаашид “Салбар зөвлөл” гэх)-ийг аймаг, нийслэл, дүүргийн нийгмийн даатгалын газрын дэргэд тус тус ажиллуулна.

38.7.Даатгуулагч, хүний хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа, шалтгааныг магадлах чиг үүрэг бүхий Эрүүл мэндийн магадлалын төв зөвлөл (цаашид “Магадлалын төв зөвлөл” гэх)-ийг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дэргэд, Эрүүл мэндийн магадлалын зөвлөл (цаашид “Аймаг, дүүргийн магадлалын зөвлөл” гэх)-ийг аймаг, дүүргийн нийгмийн даатгалын газрын дэргэд, Сэтгэцийн өвчний салбар зөвлөл, Мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний салбар зөвлөлийг Магадлалын төв зөвлөлийн дэргэд тус тус ажиллуулна. Хүн амын тоо, нягтрал, байршил зэргийг харгалзан сумын нийгмийн даатгалын тасгийн дэргэд сумын эрүүл мэндийн магадлалын зөвлөл ажиллуулж болно.

38.8.Мэргэжлээс шалтгаалсан өвчнийг эрт илрүүлэх, эмчлэх, нөхөн сэргээх, сувилах, хөдөлмөр зохицуулалт хийх, төрөлжсөн нарийн мэргэжлийн болон нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг үзүүлэх чиг үүрэг бүхий Мэргэжлээс шалтгаалсан өвчин судлалын эмнэлгийг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дэргэд ажиллуулна. Уг эмнэлгийн даргыг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дарга томилж, чөлөөлнө.

38.9.Мэргэжлээс шалтгаалсан өвчин судлалын эмнэлгийн ажиллах дүрмийг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

38.10.Гадаад улсад түр болон байнга оршин сууж хөдөлмөр эрхэлж байгаа Монгол Улсын иргэнийг нийгмийн даатгалд хамруулж, нийгмийн баталгааг нь хангах, шимтгэлийн орлого бүрдүүлэх, гадаад улстай байгуулсан Монгол Улсын

нийгмийн хамгааллын олон улсын хэлэлцээрийн хэрэгжилтийг хангах чиг үүрэг бүхий нийгмийн даатгалын байгууллагын салбар нэгжийг тухайн улсад ажиллуулж болно.

38.11.Нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

38.11.1.нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон тушаал, дүрэм, журам, заавар, аргачлал, зөвлөмж, чиглэл гаргах;

38.11.2.нийгмийн даатгалын хяналт шалгалтыг цахим хэлбэрээр болон баримт бичигт үндэслэн хэрэгжүүлэх, шаардлагатай мэдээ, судалгаа, цахим мэдээлэл, холбогдох бусад баримт бичгийг ажил олгогч, даатгуулагч, банк, санхүү, төрийн болон бусад байгууллага, албан тушаалтан, хүнээс үнэ төлбөргүй гаргуулан авах;

38.11.3.нийгмийн даатгалын доод шатны байгууллага, байцаагчийн тогтоосон шимтгэл, алданги, хүү, торгуулийг төлөхөөс зайлсхийсэн, нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийг зөрчсөн ажил олгогчид хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэх;

38.11.4.нийгмийн даатгалын доод шатны байгууллагын гаргасан шийдвэрийг хууль зүйн үндэслэлгүй гэж үзвэл холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу хүчингүй болгох, өөрчлөх;

38.11.5.хууль тогтоомжид заасан бусад эрх.

38.12.Нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

38.12.1.нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах;

38.12.2.нийгмийн даатгалын сангийн орлогыг бүрдүүлэх, сангийн хөрөнгийг зарцуулах, хяналт тавих;

38.12.3.тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрийг хуулиар тогтоосон хугацаанд даатгуулагчид олгох ажлыг зохион байгуулж, үйлчилгээг сайжруулах;

38.12.4.нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох асуудлаар санал боловсруулж холбогдох байгууллагаар шийдвэрлүүлэх;

38.12.5.тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрийн хэмжээг өөрчлөх, нийгмийн даатгалын хуримтлалын сангийн хөрөнгийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах асуудлаар тооцоо, судалгаа хийж, санал боловсруулан Үндэсний зөвлөл, нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад уламжлах;

38.12.6.доод шатны байгууллагад мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх, сайн туршлагыг түгээн дэлгэрүүлэх, үйл ажиллагааны зөрчил, дутагдлаас урьдчилан сэргийлэх, хяналт тавих, хуульд заасны дагуу хариуцлага хүлээлгэх;

38.12.7.нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийг ажил олгогч, даатгуулагч, олон нийтэд сурталчлан таниулах, мэдээллээр хангах;

38.12.8.ажил олгогч, даатгуулагч, хүний өргөдөл, гомдол, санал, мэдэгдлийг хянан хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлэх, холбогдох байгууллагад уламжлах;

38.12.9.нийгмийн даатгалын байгууллагыг мэргэшсэн хүний нөөцөөр бүрдүүлэх, нийгмийн даатгалын байцаагч, ажилтнуудыг тасралтгүй сургах, мэргэшүүлэх;

38.12.10.нийгмийн даатгалын байгууллагын үйл ажиллагаа, нийгмийн даатгалын сангийн хөрөнгийн зарцуулалт болон хөрөнгө оруулалтын мэдээллийг олон нийтэд ил тод, нээлттэй байлгах;

38.12.11.хууль тогтоомжид заасан бусад чиг үүрэг.

38.13.Нийгмийн даатгалын байгууллага, байцаагчийн дүрмийг Засгийн газар батална.

39 дүгээр зүйл.Нийгмийн даатгалын улсын байцаагчийн эрх, үүрэг

39.1.Нийгмийн даатгалын байгууллага нь нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавих үүрэг бүхий нийгмийн даатгалын улсын ерөнхий байцаагч, улсын ахлах байцаагч, улсын байцаагч (цаашид “нийгмийн даатгалын улсын байцаагч” гэх)-тай байна.

39.2.Нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дарга нь нийгмийн даатгалын улсын ерөнхий байцаагч байна. Улсын ерөнхий байцаагчийн эрхийг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн олгоно.

39.3.Нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын бүтцийн нэгжийн дарга, аймаг, нийслэл, дүүргийн нийгмийн даатгалын газрын дарга нь нийгмийн даатгалын улсын ахлах байцаагч байна.

39.4.Нийгмийн даатгалын улсын ахлах болон улсын байцаагчийн эрхийг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дарга бөгөөд нийгмийн даатгалын улсын ерөнхий байцаагч олгож, баталгаажуулж, түдгэлзүүлж, цуцална.

39.5.Нийгмийн даатгалын улсын байцаагч нь нийгмийн даатгалын байгууллагад 3-аас доошгүй жил ажилласан, ёс зүйн зөрчил гаргаагүй, дээд боловсролтой, мэргэшсэн, авилгад үл автах, нийгмийн даатгалын улсын байцаагчийн эрх олгох шалгалтад тэнцсэн зэрэг шалгуурыг хангасан байна.

39.6.Нийгмийн даатгалын улсын байцаагч нь үнэмлэх, тэмдэгтэй байна.

39.7.Нийгмийн даатгалын улсын ахлах болон улсын байцаагчийн эрхийг олгох, баталгаажуулах, түдгэлзүүлэх, цуцлах, улсын байцаагчийн үнэмлэх, тэмдгийн загварыг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага батална.

39.8.Нийгмийн даатгалын улсын байцаагч дараах эрх эдэлнэ:

39.8.1.хөдөлмөрийн харилцаатай холбоотой баримт бичиг, хөдөлмөрийн хөлсний сан, хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлого, нийгмийн даатгалын шимтгэл ногдуулах, төлөхтэй холбогдсон тайлан тэнцэл, санхүү, татварын болон бусад баримтад хяналт шалгалт хийх, тайлбар, лавлагаа гаргуулж авах;

39.8.2.тэтгэвэр, тэтгэмж тогтоох, олгох, санхүүгийн баримтад хяналт шалгалт хийх зорилгоор ажил олгогч, банк, санхүү, архив, шүүх, эрүүл мэндийн болон бусад байгууллага, албан тушаалтан, хүнээс тайлбар, лавлагааг үнэ төлбөргүй гаргуулан авах;

39.8.3.нийгмийн даатгалын шимтгэл ногдох орлого нуусныг гэрчлэх, нотлох баримтыг ажил олгогч, даатгуулагч, хуулийн этгээд, хүнээс түр хугацаагаар хураан авах, эсхүл хуулбарлан авах;

39.8.4.илүү олгосон тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр, шимтгэлийн өрийг тэтгэвэр авагч, даатгуулагч, ажил олгогч, хүний банк дахь данснаас үл маргах журмаар гаргуулах;

39.8.5.албан үүргээ гүйцэтгэх явцад ажил олгогч, даатгуулагч, хүн хууль бус үйл ажиллагаа явуулж байгааг илрүүлсэн бол холбогдох байгууллагад мэдэгдэх;

39.8.6.өөрийн хамаарал бүхий нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөгчид шалгалт хийхээр томилогдсон тохиолдолд ашиг сонирхлын зөрчил үүссэн тухай мэдэгдэж, уг шалгалтыг хийхээс татгалзах;

39.8.7.нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийг зөрчсөн нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөгч болон холбогдох байгууллага, албан тушаалтан, хүнд энэ хууль болон холбогдох хууль тогтоомжид заасан хариуцлага хүлээлгэх, шаардлагатай бол хуулийн байгууллагад хандан шийдвэрлүүлэх;

39.8.9.хууль тогтоомжид заасан бусад эрх.

39.9.Нийгмийн даатгалын улсын байцаагч дараах үүрэг хүлээнэ:

39.9.1.нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх, нийгмийн даатгалын хамралтыг нэмэгдүүлэх;

39.9.2.нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрийн тогтоолт, олголтод шалгалт хийх, илэрсэн зөрчлийг арилгуулах;

39.9.3.даатгуулагч, тэтгэвэр авагч, хүний хөдөлмөрийн чадвар алдалтын шалтгаан, хувь хэмжээ, хугацааг тогтоосон байдалд хяналт шалгалт хийж, илэрсэн зөрчлийг арилгуулах арга хэмжээ авах;

39.9.4.хууль тогтоомжид заасан бусад үүрэг.

40 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалын улсын байцаагчид хориглох зүйл

40.1.Нийгмийн даатгалын улсын байцаагчийн үйл ажиллагаанд дараах зүйлийг хориглоно:

40.1.1.удирдамж, томилолтгүйгээр хяналт шалгалт хийх;

40.1.2.нийгмийн даатгалын улсын байцаагчийн акт, албан шаардлага болон бусад баримт бичгийн хэвлэмэл хуудас, маягтыг үрэгдүүлэх, хууль бусаар хэвлэн ашиглах, хүчингүй буюу хуурамч хуудас хэрэглэх;

40.1.3.нийгмийн даатгалын улсын байцаагчийн гарын үсэг, тэмдгээр баталгаажаагүй акт, бусад баримт бичгийг ажил олгогч, даатгуулагч, хүнд урьдчилан танилцуулах, зөвшөөрүүлэхээр албадах;

40.1.4.ажил олгогч, даатгуулагч, хүн болон нийгмийн даатгалын улсын байцаагчийн гарын үсэг, тэмдгээр баталгаажсан акт, бусад баримт бичгийг засварлах, өөрчлөх;

40.1.5.ажил олгогч, даатгуулагч, хүнд нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөхөөс зайлсхийх, тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр авахтай холбоотой хууль бус

зөвлөгөө өгөх, нөхцөл боломж олгох, хууль тогтоомж зөрчихийг зөвлөх, ятгах, тулгах, шаардах;

40.1.6.нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөгч, тэтгэвэр авагч, хүнээс гаргасан албан хэрэг хөтлөлтийн нэгдсэн бүртгэлд бүртгэгдээгүй өргөдөл, гомдол, мэдэгдлийг шалгаж шийдвэрлэх;

40.1.7.нийгмийн даатгалын мэдээллийн цахим сангийн мэдээллийг хууль бусаар өөрчлөх, халдах, засварлах, устгах, сэргээх, хуурамч мэдээлэл оруулах, лавлагаа, эрүүл мэнд магадлалын шийдвэр, нийгмийн даатгалын болон тэтгэврийн дэвтрийг хуурамчаар, эсхүл үндэслэлгүйгээр үйлдэх, улсын байцаагчийн тэмдэг, дардсыг хууль бусаар ашиглах, бусдад хэрэглүүлэх;

40.1.8.албан үүргээ гүйцэтгэх явцад төрийн, байгууллагын болон хувь хүний хуулиар хамгаалагдсан нууцыг задруулах, түүнийг хувийн ашиг сонирхлын төлөө ашиглах, хяналт шалгалтын дүн, албан ёсны шийдвэр гараагүй байхад аливаа асуудлын талаар байр сууриа илэрхийлэх, мэдээ, мэдээллийг задруулах;

40.1.9.хувийн зорилгоор нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөгчтэй холбогдож түүнд аливаа хэлбэрээр зөвлөгөө өгөх, нийгмийн даатгалын тайланг гаргах, аудит хийх, нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөхөөс зайлсхийхэд туслах, шаардах;

40.1.10.хууль тогтоомжид заасан бусад хориглох зүйл.

41 дүгээр зүйл.Нийгмийн даатгалын байцаагчийн мэргэшлийн зэрэг, зэргийн нэмэгдэл

41.1.Нийгмийн даатгалын улсын байцаагч нь нийгмийн даатгалын итгэмжит зөвлөх (цаашид "Итгэмжит зөвлөх" гэх), нийгмийн даатгалын зөвлөх (цаашид "Зөвлөх" гэх), нийгмийн даатгалын тэргүүлэх (цаашид "Тэргүүлэх" гэх) гэсэн мэргэшлийн зэрэгтэй байна.

41.2.Итгэмжит зөвлөх, зөвлөх, тэргүүлэх мэргэшлийн зэргийг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын саналыг үндэслэн нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний шийдвэрээр олгоно.

41.3.Итгэмжит зөвлөх мэргэшлийн зэрэгтэй байцаагчид 15 хувийн, зөвлөх мэргэшлийн зэрэгтэй байцаагчид 10 хувийн, тэргүүлэх мэргэшлийн зэрэгтэй байцаагчид 5 хувийн нэмэгдлийг албан тушаалын үндсэн цалингаас тооцож сар бүр олгоно.

41.4.Нийгмийн даатгалын улсын байцаагчид мэргэшлийн зэргийг тогтоох, түдгэлзүүлэх, зэргийн нэмэгдэл олгох журмыг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

42 дугаар зүйл.Ажил олгогч, даатгуулагч, олон нийтэд чиглэсэн сурталчилгаа, зөвлөн туслах үйлчилгээ

42.1.Нийгмийн даатгалын байгууллага нь нийгмийн даатгалын хамрах хүрээг өргөжүүлэх, нийгмийн даатгалын ач холбогдлыг сурталчлах, соён гэгээрүүлэх зорилгоор доор дурдсан үйлчилгээг ажил олгогч, даатгуулагч, олон нийтэд үзүүлнэ:

42.1.1.нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийг сурталчлах;

42.1.2.нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх аргачлал, заавар, мэдээллээр хангах, мэргэжлийн зөвлөгөө өгөх, сургалт зохион байгуулах;

42.1.3.хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан сургалт, сурталчилгаа хийх, мэдээлэл өгөх, түгээх ажлыг зохион байгуулах;

42.1.4.нийгмийн даатгалын үйлчилгээг цахимаар, нэг цэгээр, явуулын хэлбэрээр үзүүлэх.

43 дугаар зүйл.Маргаан хянан шийдвэрлэх зөвлөл

43.1.Энэ хуулийн 38.6-д заасан Төв зөвлөл болон салбар зөвлөлийн дарга, гишүүн, салбар зөвлөлийн нарийн бичгийн дарга нь орон тооны бус байна.

43.2.Төв зөвлөлийн нарийн бичгийн дарга нь орон тооны байх бөгөөд нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын бүтцэд хамаарна.

43.3.Төв зөвлөл болон салбар зөвлөл нь хуулийн, мэргэжлийн хяналтын, татварын, нийгмийн даатгалын байгууллага, ажил олгогч, даатгуулагчийн төлөөлөл бүхий 7-9 хүний бүрэлдэхүүнтэй байна.

43.4.Төв зөвлөлийн дарга, нарийн бичгийн дарга, гишүүнийг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дарга томилж, чөлөөлнө.

43.5.Аймаг, нийслэл, дүүргийн нийгмийн даатгалын газрын дарга нь салбар зөвлөлийн дарга байна.

43.6.Салбар зөвлөлийн нарийн бичгийн дарга, гишүүнийг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын даргатай зөвшилцөн салбар зөвлөлийн дарга томилж, чөлөөлнө.

43.7.Төв зөвлөл болон салбар зөвлөлийн хурлыг гишүүний гуравны хоёроос доошгүй ирцтэйгээр хуралдуулж, хуралд оролцсон гишүүний олонхийн саналаар асуудлыг шийдвэрлэнэ.

43.8.Төв зөвлөл болон салбар зөвлөл нь тогтоол, тэмдэглэл, зөвлөмж гаргах бөгөөд түүнийг нийгмийн даатгалын харилцаанд оролцогч талууд хэрэгжүүлэх үүрэгтэй.

43.9.Төв зөвлөл болон салбар зөвлөлийн дарга, гишүүн, салбар зөвлөлийн нарийн бичгийн даргад хуралд оролцсон цагийг харгалзан цагийн хөлс олгоно.

43.10.Энэ зүйлийн 43.9-т заасан цагийн хөлсний хэмжээ, олгох журмыг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага батална.

43.11.Төв зөвлөл болон салбар зөвлөлийн эрх, үүрэг, хурлын дэг, маргаан шийдвэрлэх үйл явц, ажлын тайлан, хариуцлага зэрэг харилцааг зохицуулсан Маргаан хянан шийдвэрлэх зөвлөлийн дүрмийг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын саналыг үндэслэн Засгийн газар батална.

44 дүгээр зүйл.Эрүүл мэндийн магадлалын зөвлөл

44.1.Энэ хуулийн 38.7-д заасан Магадлалын төв зөвлөл нь дарга, нарийн бичгийн дарга, нийгмийн даатгалын байгууллагын магадлагч эмч, шинжээч эмч болон даатгуулагч, ажил олгогчийн төлөөлөл бүхий 21 хүний бүрэлдэхүүнтэй байна. Төв зөвлөлийн шинжээч эмч, даатгуулагч, ажил олгогчийн төлөөлөл нь орон тооны бус байна.

44.2.Магадлалын төв зөвлөлийн дарга, нарийн бичгийн дарга, орон тооны бус гишүүнийг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын саналыг үндэслэн нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн томилж, чөлөөлнө.

44.3.Магадлалын төв зөвлөлийн магадлагч эмч, аймаг, дүүргийн магадлалын зөвлөл болон салбар зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дарга томилж, чөлөөлнө.

44.4.Магадлалын төв болон салбар зөвлөл, аймаг, дүүрэг, сумын магадлалын зөвлөлийн дарга, гишүүнд хуралдсан цагаар нь тооцож сар бүр цагийн хөлс олгоно.

44.5.Эрүүл мэндийн магадлалын зөвлөлийн дүрмийг Засгийн газар батална.

44.6.Даатгуулагч, хүний хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа, шалтгааныг магадлах, хөдөлмөр зохицуулалт хийхэд баримтлах өвчний жагсаалт, зааврыг эрүүл мэндийн болон нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ БУСАД ЗҮЙЛ

45 дугаар зүйл.Хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

45.1.Энэ хуулийг зөрчсөн нийгмийн даатгалын байгууллагын байцаагч, ажилтны үйлдэл нь гэмт хэргийн шинжгүй бол Төрийн албаны тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

45.2.Энэ хуулийг зөрчсөн хүн, хуулийн этгээдэд Эрүүгийн хууль, эсхүл Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

45.3.Даатгуулагчийн хөдөлмөрийн чадвар алдсан шалтгаан, хувь, хугацааг үндэслэлгүйгээр тогтоосон, сунгасан, хууль бусаар бусдад нөлөөлсөн эрүүл мэндийн магадлалын зөвлөлийн гишүүн, нарийн бичгийн даргад холбогдох хууль тогтоомжид заасан хариуцлага хүлээлгэж, санд учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлнэ.

46 дугаар зүйл.Нийгмийн даатгалын тухай хууль тогтоомжийн биелэлтэд хяналт тавих

46.1.Нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийн биелэлтэд тавих хяналтыг Засгийн газар, Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөл, бүх шатны Засаг дарга, хууль тогтоомжоор эрх олгогдсон бусад байгууллага, албан тушаалтан тус тусын эрх хэмжээний дагуу хэрэгжүүлнэ.

47 дугаар зүйл.Хуулийг дагаж мөрдөх журмын зохицуулалт

47.1.Энэ хуулийн 9.2 дахь хэсэг энэ хууль хүчин төгөлдөр болох өдрөөс эхлэн шинээр тэтгэвэр тогтоолгож байгаа хүнд хамаарна.

47.2.Энэ хуулийн 30.2.1, 30.2.2 дахь заалтад заасан орлогыг 2025 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн тэтгэврийн нөөц санд байршуулна.

48 дугаар зүйл.Хууль хүчин төгөлдөр болох

48.1.Энэ хуулийг 20... оны дүгээр сарын-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг